

Terugkeren naar de Heemkunde-site kan via de *Terugknop*.

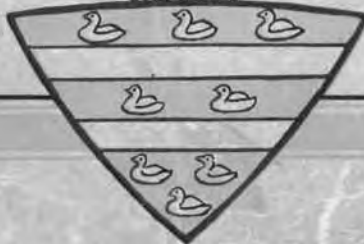
U vindt de *terugknop* bovenin uw scherm, meestal uiterst linksboven.

EIGENDOM
V. A. v. D. ALICE

BOXTEL

UITGEGEVEN MET INSTEMMING
VAN HET
GEMEENTE BESTUUR

VAN OERLE'S

BAND

LINNEN

WEVERIJEN

WEVERIJEN

BOXTTEL

GIDS VOOR BOXTEL

UITGEGEVEN MET MEDEWERKING
VAN HET GEMEENTEBESTUUR

N.V. D. Y. ALTA'S UITGEVERSBEDRIJF
AMSTERDAM

1925

M.

De Heer D. Y. Alta te Amsterdam verzoekt mij, een kleine inleiding te schrijven in zijn uit te geven Gids voor Boxtel.

Gaarne voldoe ik aan dit verzoek en wel om twee redenen. Ten eerste omdat ik mijne waardeering wil toonen voor het reclameboek als zoodanig, en verder, omdat ik me voorstel, dat deze uitgave krachtig zal medewerken om aan Boxtel meer bekendheid te geven als aanbevelenswaardige verblijfplaats.

Zooals de samenstellers doen uitkomen is Boxtel prachtig gelegen aan een kruispunt van spoorwegen, in het hartje van Brabant. Den laatsten tijd is er veel zorg besteed aan de verbetering van straten en wegen. Vele en grootsche inrichtingen van onderwijs worden er aangetroffen.

De bevolking is, zooals de kunstschilder-litterator Herman Moerkerk zegt van den Brabanter: een middensoort tusschen stijven Noord=Nederlander en levendigen Belg. Zij maakt ietwat „haar eigen leven”, gelukkig, over het algemeen, door daarbij te betrachten de innerlijke beschaving, gebaseerd op den godsdienst, gelijken tred te doen houden met de uiterlijke civilisatie.

Moge de uitgave van dezen Gids veler aandacht op onze gemeente vestigen en mogen in breeden kring gekend worden de voordeelen, welke deze gemeente aanbiedt. Dan zullen de bewerkers hun sympathiek doel bereiken: Boxtel's meerderen bloei!

*De Burgemeester van Boxtel,
F. W. VAN BEEK.*

Boxtel, Juli 1924.

VOORWOORD.

„Onbekend maakt onbemind“.

Weinig uitspraken blijken zoo waar als deze.

De ondervinding leert het dagelijks, hoe vooroordeelen, als gevolg van onbekendheid, oorzaak zijn dat iemand weerhouden wordt, zich in eene bepaalde gemeente blijvend te vestigen.

Hoe een einde te maken aan deze vooroordeelen?

Hoe goede gemeentelijke hoedanigheden aan vergetelheid of onbekendheid te ontrukken?

Voor meer dan eene gemeente werd de hand gelegd aan de samenstelling van een boekje, waardoor deze vraagstukken tot oplossing kwamen.

Het Uitgevers-bureau D. Y. Alta te Amsterdam kwam op het gelukkige denkbeeld ook voor Boxtel een zoogenaamden „Gids“ te doen verschijnen, en droeg ons de vereerende taak op, aan de samenstelling daarvan, onze krachten te wijden.

Met voldoening hebben wij deze taak aanvaard, omdat wij hoopten daardoor iets te kunnen bijdragen aan den bloei en uitbreiding dezer zoo gunstig gelegen gemeente.

Van meer dan eene zijde verkregen wij welwillende medewerking, welke zoo onontbeerlijk is bij de samenstelling van een werk als dit. Bekwame mannen als de WelEerwaarde Heer W. Smulders en de Heeren leeraren H. Hendriks en H. M. van Griensven droegen het hunne bij.

Kundige hulp vonden wij in de Heeren P. Jansen, Kunstschilder=fotograaf en Leon. van Erp, amateur=fotograaf te Boxtel.

Talrijke gegevens werden ons belangeloos verstrekt, zoowel door ingezetenen van Boxtel als door anderen, daarbuiten.

Aan allen betuigen wij onzen hartelijken dank. Zij hebben de voor ons niet gemakkelijke taak belangrijk verlicht.

Mogen zij, als straks de Gids hen bereikt, en zij hunne gegevens daar in weervinden, met voldoening neerzien op het werk, dat mede door hunne bemoeiingen is tot stand gebracht.

H. J. M. VAN DER VELDEN.

J. P. C. VAN DEN HOUT.

Boxtel, Juli 1924.

Ambtenaren ter Secretarie.

I. GESCHIEDENIS *)

Boxtel, gewoonlijk Boxel uitgesproken, schreef men eertijds Bocstelle, Boecstele, Bocstel, Boucstele, Bucstel, Boextel, ja er zijn geschiedschrijvers, die er op wijzen, dat het woord Becoloth van vóór het jaar 800 reeds duidt op Boxtel.

Naar de beteekenis van dezen naam zijn slechts gissingen te maken. Men wil de herkomst afleiden uit het woord „Box” in de beteekenis van beukenboom, waardoor ook een kasteel, omgeven met beukenlanen kan zijn bedoeld. Evenzeer echter kan het eerste lid van het woord een eigennaam zijn.

* * *

De oude heerlijkheid Boxtel, eertijds een keizerlijk leengoed, voerde in de grafelijke tijden den titel van vrije baronie des Rijks.

Wie de allereerste Heeren van Boxtel waren, wanneer ze leefden, geen geschiedschrijver is er, die dit met juistheid weet te verhalen. Slechts vaag wordt gesproken van een Heer Gerard en Heer Willem van Boxtel, omstreeks 1173 en 1239.

Na deze Heeren van Boxtel echter, vangen de onderscheidene geschiedschrijvers hunne bijdragen over Boxtel aan.

Door huwelijk van de adellijke Vrouwe van Boxtel — de erfdochter van genoemden Willem, Heer van Boxtel — met Rutger van Cuyk, Heer van Herpen en Oijen, ging de Heerlijkheid Boxtel omstreeks het midden der XIIIe eeuw aan het geslacht der Heeren van Cuyk over.

De oudste zoon van Heer Rutger van Cuyk volgde zijn vader op als Heer van Herpen, terwijl de jongste zoon Willem, in een charter van 1291, Wilhelmus, Heer van Boucstele genoemd wordt, en derhalve opvolger was in de Heerlijkheid Boxtel.

*) Bij dit gedeelte en bij beschrijving Kasteel, Kerken, Stadhuis en sommige gebouwen is gebruik gemaakt van Schutjes' Bisdome van 's-Hertogenbosch, Witkamp's Aardrijkskundig Woordenboek voor Nederland en de Geschied- en Aardrijkskundige beschrijving van Noordbrabant door Dr. C. R. Hermans.

In den bekenden bloedigen slag van Woeringen, die Heer Willem overleefde, werd hij tot ridder geslagen.

In een charter van 29 Juni 1327 belooft de Hertog van Brabant, Heer Willem schadeloos te zullen stellen voor de verliezen die deze had geleden in den oorlog, ten behoeve des Hertogs gevoerd en in dien van 1333 wordt deze belofte, met nog aan een tweetal andere ridders, aan Heer Willem hernieuwd.

Willem, Heer van Boxtel, huwde met Maria van Diest, uit welk huwelijk twee zonen sprongen, waarvan de oudste, Willem, Heer van Boxtel en Oijen, was gehuwd met Cunegondis, gravin van Dalem. In een twist met Jan van Herlaer, werd Heer Willem omstreeks 1350 door dezen gedood.

Zijne erfdochter Maria kwam nu in het bezit der Heerlijkheid.

Eerst gehuwd met Dirk van Herlaer, trad Maria in 1350 in het huwelijk met Dirk van Merheym. De Heerlijkheid van Boxtel ging daardoor over in het geslacht Merheym.

Theodorik van Merheym kreeg op 29 April 1356 van Keizer Karel te Praag den verhefbrief der Heerlijkheid.

Dirk van Merheym's oudstezoon, Willem van Merheym, werd zijns vaders opvolger als baron van Boxtel.

Aan dezen Heer Willem deed Hertogin Johanna in 1391 uitgifte van Groot-Liempt, gedurende zijn leven, als erkentelijkheidspraestatie voor de schade door hem geleden bij den inval van die van Gelder.

Na Willem van Merheym wordt Heer van Boxtel genoemd, Jan van Merheym, die reeds in 1434 overleed.

Jan van Merheym's zuster Lysbeth verhief in 1439 het leen aan den Hertog van Brabant, onder voorbehoud echter van later de verheffing aan den Keizer, waaraan men toch eigenlijk leenroerig was, te zullen doen.

Na de ontstentenis van den keizer in 1439 is de verheffing aan hem niet meer geschied.

Zoo werd dan de baronie bij Brabant ingelijfd.

Vrouwe Elisabeth van Merheym huwde met Walter Bau, Heer van Vremden bij Ranst, waardoor de oude Heerlijkheid kwam aan het geslacht van Ranst.

In een charter van 7 September 1447 bevestigde Koning Philips aan den Heer en aan de inwoners van Boxtel de toegestane privilegiën.

Op 6 Maart 1459 treedt als Heer van Boxtel op, Hendrik van Ranst, zoon van Walter Bau, Heer van Vremden en Ranst en Elisabeth van Merheym.

Deze Heer Hendrik wordt in een charter van 1471 en 12 Mei 1472, ridder, Heer van Boxtel en Kessel genoemd. Gehuwd met Henrica van Haeften schijnt hij 12 Mei 1497 kinderloos te zijn overleden.

Het schitterend praalgraf van Heer Hendrik en zijne gade in de kerk van Boxtel is op het einde der XVIIIe eeuw door de Franschen geheel ontsierd.

Boxtel in den jare 1740.

Het middenschip der eens zoo heerlijke kerk nagenoeg geheel verwoest.

Bij zijn overlijden liet Heer Hendrik van Ranst de Heerlijkheid Boxtel na aan zijn nicht Adriana van Ranst. Op 12 Augustus 1505 treedt deze eerst als Vrouwe van Boxtel op.

Zij trad in het huwelijk met Jan van Horn, Heer van Baussignies, zoodat de Heerlijkheid kwam aan het geslacht van Horn.

Na het overlijden van zijne moeder Adriana, wordt Philippus van Horn op 15 September 1533, Heer van Boxtel, terwijl een zoon van dezen, Jan van Horn, reeds als zoodanig in 1542 wordt aangeduid.

Jan van Horn trad tot driemaal in het huwelijk. Uit

zijn huwelijk met Maria, Vrouwe van St. Aldegonde, sproot zijn zoon Gerard van Horn. Deze volgde zijn moeder bij versterf op in 1580.

Op 5 Maart 1580 verhiel Heer Gerard van Horn, de Heerlijkheid van Essche.

Op 14 December 1618 werd Heer van Boxtel, Gerard van Horn's zoon, Ambrosius, graaf van Baussignies.

In zijn tijd werd Boxtel deel van de wingewesten der Vereenigde Nederlanden.

Na Heer Ambrosius van Horn kwam zijn oudste zoon Eugène Maximiliaan van Horn en na dezen, Philippus Emmanuel van Horn, in het bezit der Heerlijkheid.

Het oud-adellijk geslacht Horn werd door Hendrik IV, Koning van Frankrijk tot den graaflijken en door Karel II, Koning van Spanje op 19 October 1677 tot den prinsenzstand verheven, echter reeds in 1665 wordt Maximiliaan, prins van Horn en baanderheer van Boxtel genoemd.

De laatste Heer van Boxtel uit het geslacht van Horn, Maximiliaan Emmanuel, die op 12 Januari 1763 overleed, liet uit zijn huwelijk met Maria Bruce, gravin van Ailesbury, eene dochter Maria Theresia Josepha na. Deze huwde in 1742 met Philip, Joseph Wild-Rhin-Grave, prins van Salm-Kirburg. Hun zoon, prins Frederik van Salm-Kirburg volgde zijn vader als baron van Boxtel op.

In 1817 ging de oude Heerlijkheid Boxtel bij verkoop over aan O. A. M. W. de Senarclens de Grancy, later aan G. C. Bogaerts te Tilburg en ten slotte aan de familie Johan Mahie, die tot 1915 het kasteel Stapelen bewoonde. In 1915 verkocht de weduwe Johan Mahie het kasteel met omgeving aan de Eerwaarde Paters Assumptionisten.

* * *

Was Boxtel eertijds eene baronie, de baronnen hadden er eene woning, hunner waardig.

Niet ver van den spoorweg Boxtel-Eindhoven ligt, verscholen achter hoog geboomte, het aloude *Kasteel van Stapelen*.

Tast men omtrent Boxtel's ontstaan en oudste geschiedenis in het duister, ook de tijd van stichting en de eerste bewoners van het huis Stapelen zijn in vergetelheid geraakt.

De eerste baronnen, waarvan bekend is dat zij zetelden op het kasteel, waren de heeren van Cuyk.

Na hen behoorde het slot door erfopvolging, achtereenvolgens aan de geslachten Herlaer, Merheym, Ranst, Horn, Salm-Kirburg.

Bij gerechtelijk vonnis werd uit den boedel van Prins Frederik Ernst Otto van Salm-Kirburg het vorstelijk kasteel Stapelen met de baronie van Boxtel en de Heerlijkheid Liempde in 1817 verkocht aan O. A. M. W. de Senarclens de Grancy van Haenwijk. In 1834 verkocht deze het aan den heer Gerardus Bogaerts te Tilburg en ten slotte werd het in 1857 bezit van den heer Johan Mahie.

Bij de aanvaarding van het Kasteel door den heer Mahie, verkeerde het in zeer desolaten toestand en had het dringend behoefte aan restauratie.

Vooraanzicht van het kasteel Stapelen in vroeger eeuwen.
(Reproductie van het schilderstuk, berustende op het kasteel.)

Ongetwijfeld ging de restauratie, door den heer Mahie ter hand genomen, gepaard met het verdwijnen van gedeelten middeleeuwschen bouwtrant, doch het behoud van het kasteel noopte tot dien maatregel.

Na de verbouwing echter heeft het kasteel toch nog vrijwel de oude indeeling behouden.

Ook heeft niet het geheele Kasteel de restauratie ondergaan. Behalve verschillende gedeelten van buitenmuren en slotpoort met torens zijn de gebouwen, welke men, bij het binnentreden door de indrukwekkende slotpoort, ter linkerzijde der binnenplaats aantreft, nagenoeg nog in hun historischen toestand gebleven. Dit gedeelte bevat ook de kapel des Kasteels, waarin op verlangen der baronnen van Boxtel eertijds door een Geestelijke de H. Mis werd gelezen, een voorrecht, dat lang niet alle kasteelheeren bezaten.

Veel heeft het Kasteel in den loop der tijden, toen woelingen en twisten aan de orde van den dag waren, te lijden gehad. Meermalen werden zijn torens en muren verwoest, doch telkens weer opgebouwd. Men denke slechts aan den inval der Gelderschen, van Maarten van Rossum, der Staatsche troepen, der muitende Spanjaarden en anderen, waarover zoo aanstonds bij de voortzetting van Boxtel's Geschiedenis nog wordt gehandeld.

En nu, honderden jaren na zijn stichting, ligt het Kasteel daar nog, omgeven door een breede gracht, stil, vreedzaam, te midden van een fraai park met lommerrijke lanen.

Bij den wandelaar, die de slotpoort nadert, wekt het een beeld op van een roemrijk, grootsch verleden.

Achteraanzicht van het kasteel Stapelen.
Reproductie van eene schilderij van den kunstschilder P. Jansen.

De stilte die het geheel omgeeft werd de uitverkoren plek van den kloosterling, die daar, buiten het gewoel der wereld, zich alleen kan gevoelen met zijn Schepper.

In Januari 1915 werd het Kasteel eigendom der Paters Assumptionisten, die er eene Apostolische school vestigden voor jongelingen die in de congregatie opgenomen wenschen te worden.

De Paters op het Kasteel Stapelen, zijn de eenigste Assumptionisten in Nederland.

De Apostolische school van Stapelen heeft zich geleidelijk uitgebreid en geeft ook aan minder gefortuneerde

jongelingen de gelegenheid om hun roeping te volgen, naarmate de liefdadige steun der weldoeners dit toelaat. *)

* * *

Boxtel is in den loop der tijden door verschillende rampen geteisterd.

Bij een inval van Willem I, hertog van Gelder werd het vlek in Augustus 1388 gedeeltelijk platgebrand.

Bijna honderd jaar later in 1483 richtte het leger van Haultepenne te Boxtel groote verwoestingen aan.

Toen bij eene processie met het H. Bloed op 13 Mei 1540 brandende toortsen werden gebezigd, geraakte een op straat liggende hoop stroo door een dezer toortsen in vlam. De brand, hierdoor ontstaan, nam een grooten omvang aan en het klooster met meer dan 160 huizen werden een prooi der vlammen.

Nieuwe verwoestingen bracht de inval van den beruchten Maarten van Rossum in 1543. Deze liet de baronie van Boxtel plunderen. Zijne troepen ontzagen ook de kerk, waarin veel geborgen was, niet.

Een oude overlevering verhaalt dat in die dagen het klokkenspel van den toren werd geroofd en naar Heusden overgebracht.

Het jaar 1583 bracht aan Boxtel andermaal noodlottige dagen ten tijde van de belegering door de Spaansche troepen.

Twintig jaar later veroverden muitende Spaansche soldaten het slot Stapelen en pleegden te Boxtel tal van baldadigheden.

In het rampjaar 1672 veroorloofden ook de te Boxtel gelegerde Franschen zich buitensporigheden.

In den jare 1752, op 10 Juli werd Boxtel geteisterd door een hevigen hagelslag, terwijl de beruchte storm van 9 November 1800 zijne sporen ook in Boxtel achterliet.

*) Voor hen, die iets meer wenschen te weten van het werk der Paters Assumptie diene:

Deze congregatie, gesticht in 1850 in het Gymnasium der Assumptie te Nimes (Frankrijk) door den ZeerEerw. Pater d'Alzon maakt zich hoofdzakelijk verdienstelijk door hare Missies in Klein-Azië en in Zuid-Amerika, en verder in de Europeesche landen door allerlei ondernemingen op godsdienstig en sociaal gebied. Het groote R. K. Dagblad „La Croix de Paris” is het werk van Pater Bailly; de congregatie der Zusterkens der Assumptie, die uitsluitend de verpleging aan huis der armen uit de volksklasse op zich nemen, werd door Pater Pernet gesticht; de groote pelgrimstochten naar Lourdes en Jeruzalem danken hun bestaan aan Pater Picard.

Aan de boven aangestipte H. Bloedprocessie wordt elders in dit werk een afzonderlijk woord gewijd.

* * *

Alle geschiedschrijvers noemen Boxtel een mooi vlek, een zeer uitgestrekte gemeente — de oppervlakte beslaat 5140 H.A. — met nijvere bevolking.

Het bestaat grootendeels uit diluvisch zand, terwijl de boorden van Dommel en Aa door beekklei zijn gevormd.

De landbouw was in vroeger tijden het hoofdbedrijf der ingezetenen, en de uitgestrektheid van Boxtel's grondgebied brengt vanzelf mede dat ook thans nog velen zich op den landbouw toeleggen.

Behalve het vlek Boxtel omvat de gemeente het zuidwestelijk deel van het kerkdorp Gemonde, de buurten Breukelen, Lennisheuvel, Tongeren, Kleinderliempde, Selissen, Roond, Luissel, Hal, Onrooi, Munsel en Langenberg, benevens de gehuchten Molenwijk, Heult en Boscheind.

Boxtel is langs de Dommel gebouwd en bestaat uit vele aanzienlijke huizen met een fraai marktplein in het midden.

Het is sedert eeuwen beroemd om de uitmuntende linnenbleekerijen, waar thans nog veel in omgaat.

De fijne linnens, damasten, pellen en servetgoederen die hier gefabriceerd en om derzelveur fijnte, schoonheid en duurzaamheid geroemd worden, hebben Boxtel tot ver buiten 's lands grenzen een reputatie doen verwerven.

Sedert 1804 bestaat te Boxtel een papierfabriek, aanvankelijk met een water, doch sedert 1810 ook met een windmolen gedreven. Nog treft men er een laken en volmolen, een schors of runmolen, eenige kleinere leerlooierijen en schoenmakerijen voor inlandsch vertier, vijf brouwerijen, drie aardappelstokerijen en eene zoutkeet aan.

* * *

Boxtel is de geboorteplaats geweest van verschillende op den voorgrond tredende personen.

Herman Brandt, bacelier in de rechten aan de universiteit van Parijs, een der eerste professoren van Leuven, was een Boxtelsch inboorling. Hij bekleedde de waardigheid van Rector Magnificus aan de Alma Mater, stierf 21 Maart 1447 te Leuven en werd aldaar begraven.

X Gerardus Petrus Wilmer, werd 22 November 1800 te Boxtel geboren. Na het doorloopen zijner studiën werd hij priester gewijd en 's mans groote talenten en deugden waren oorzaak dat men op 4 Mei 1861 — hij bekleedde toen de waardigheid van proost van het cathedraal-kapittel van het bisdom 's-Hertogenbosch — hem verhief tot Bisschop van Haarlem, als waardig opvolger van Haarlem's eersten Bisschop. Op 10 Mei 1858 werd hij door den Koning benoemd tot Ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw.

X Nog een Bisschop telde Boxtel onder zijne inboorlingen, namelijk *Joannes Philibettus Deppen*, geboren te Boxtel den 12 Mei 1808.

Deze werd in 1853 bij het herstel der Kerkelijke Hierarchie in Nederland, benoemd tot Bisschop van Samos en nog in hetzelfde jaar tot Bisschop-adjutor bij het aartsbisdom Utrecht.

Ook dezen kerkvoogd viel de eer te beurt op 19 Februari 1861 zich geridderd te zien met de orde van den Nederlandschen Leeuw.

Boxtel is voorts de geboorteplaats van *Antonius van Alphen*, Vicaris Apostoliek van het bisdom 's-Hertogenbosch, die in 1832 overleed en van *Hendrik Verhees*, (overleden in 1813) geadmiteerd landmeter, die eene uitvoerige kaart der Meierij samenstelde in het jaar 1794 van welke kaart hij zelf zegt deze te hebben samengesteld „met groote moeijten en kosten”, terwijl de geschiedschrijvers deze kaart roemen als zijnde nog niet overtroffen.

* * *

Weleer was Boxtel een district van Noordbrabant, ten tijde van Koning Willem I omvattende de gemeenten Boxtel, Alem c. a., Berkel c. a., Berlicum c. a., Kromvoirt, Dinther, den Dungen, Empel c. a., Esch, Geffen, Haaren, Heesch, Heeswijk, Helvoirt, Liempde, Lith, Lithoijen, St. Michielsgestel, Nistelrode, Nuland, Oisterwijk, Oss, Rosmalen, Schijndel, Udenhout en Vught.

Eveneens was Boxtel destijds een zelfstandig kanton van Noordbrabant, thans maakt het deel uit van het kanton 's-Hertogenbosch.

Bij besluit van 16 Juli 1817 bevestigde de Hooge Raad van Adel aan Boxtel het volgende wapen :

„Zijnde van keel (rood) met twee fascen van zilver en verzeld van acht zwemmende eenden, staande drie, twee en drie van goud. Het schild van agteren vastgehouden door St. Petrus, mede van goud.”

Eene afbeelding van dit wapen komt voor op de voorzijde van dit werk.

* * *

Tot zoover de geschiedenis van het oude Boxtel. In den loop der laatste tijden heeft deze gemeente zich dermate ontwikkeld dat zij, zoowel uit een oogpunt van ligging en verbindingen, als op industrieel gebied een eereplaats inneemt onder de Nederlandsche gemeenten.

Al zijn ook oude industriën als de gemelde papierfabriek, de laken- en volmolen, de schors- of runmolen, de leerlooierijen en de meeste brouwerijen verdwenen, de bleekerijen en weverijen hebben zich uitgebreid en naast deze zijn nieuwe industriën ontstaan, waaraan wij elders in dit werk artikelen wijden.

* * *

Zooeven werden de *gunstige ligging en verbindingen* van Boxtel gememoreerd.

Kan in Brabant van ééne gemeente gezegd worden, dat zij gunstig is gelegen, dan geldt dit zeer zeker voor Boxtel. Van Noord naar Zuid reizende, van Oost naar West het Zuidelijk deel van ons land doorkruisende, steeds doet men Boxtel aan. Boxtel kan bogen op zijn kruispunt van spoorwegen.

Het station Boxtel werd gesticht bij den aanleg van den spoorweg van Breda naar Maastricht en op 1 Mei 1865 geopend.

Gebouwd als eenvoudig tusschenstation op dien spoorweg, was het na de opening op 1 Januari 1868 van den spoorweg van Utrecht naar Boxtel, reeds spoedig in alle opzichten onvoldoende voor de uitoefening van den dienst. Ook met het oog op den Noord-Brabantsch-Duitschen spoorweg van Wesel naar Boxtel, die zijn voltooiing naderde en op 15 Juli 1873 werd geopend, is daarom in 1872 een nieuw hoofdgebouw gesticht, terwijl aan de opening van den spoorweg naar Wesel, mede de uitvoering van verschillende uitbreidingswerken aan de Oostzijde van het emplacement vooraf ging.

In de daarop volgende jaren werden verschillende uitbreidingswerken, meerendeels aan de Zuidzijde van het station uitgevoerd, o. a. werd in 1880 een polygonale locomotievenloods met verdere tractie-inrichtingen gebouwd.

In den loop der jaren bleek voor de goede regeling van den treinenloop een ingrijpende verbouwing van het station noodig, die daaraan het tegenwoordige karakter van eilandstation gaf, waartoe o. a. het voorplein voor de te maken werken in beslag werd genomen en een tunnel ter verbinding van den toegangsweg met het station werd gebouwd. Behalve dat vanuit Boxtel alle deelen van het eigen land zeer gemakkelijk zijn te bereiken, vormt de lijn naar Wesel den schakel met Duitschland. Het behoeft dan ook geene verwondering dat Boxtel eene uitgezochte plaats is voor reizigers.

Dagelijks vertrekken vanuit Roxtel naar 's-Hertogenbosch (richting Utrecht, Nijmegen en Waalwijk) 13 treinen; naar Tilburg (richting Breda en Baarle-Nassau) 14 treinen; naar Eindhoven (richting Venlo) 17 treinen; naar Eindhoven (richting Roermond) 17 treinen; naar Kruispunt Beugen en Gennep (richting Wesel) 6 treinen.

Naast de spoorwegverbindingen is Boxtel door een Rijksverkeersweg bijna lijnrecht verbonden met 's-Hertogenbosch en Eindhoven. Vóór 1923 behoorde deze verkeersweg in eigendom aan de gemeente 's-Hertogenbosch, *) doch in 1923 nam het Rijk hem in beheer en onderhoud over.

Verder is een kunstweg aangelegd naar Schijndel.

Zijwegen van den grooten verkeersweg van 's-Hertogenbosch voeren bij het Missiehuis „St. Charles” naar Esch en St. Michielsgestel, terwijl de verkeersweg naar Eindhoven zich vertakt in zijwegen naar Liempde en Oirschot.

Een binnenweg verbindt Boxtel met Haaren, welk dorp in het verlengde ligt van den zooeven genoemden weg naar Esch. Plannen zijn aanhangig om te komen tot eene nieuwe verbinding Boxtel—Haaren (waardoor Oisterwijk en Tilburg zeer verkort zouden zijn te bereiken) door den aanleg van een kunstweg. 's Lands financiën lieten

*) De verkeersweg van 's-Hertogenbosch door Boxtel naar Best kostte in de jaren 1741 en 1742 aan de stad f 364.000.—. Het rijk liet in 1797 den weg (die naar Luik voert) verlengen van Borkel naar Stratum en tusschen de jaren 1802 en 1806 van Eindhoven naar Best.

evenwel tot op heden niet toe eene bijdrage uit 's Rijks kas beschikbaar te stellen ter bestrijding van aanlegkosten, hetgeen oorzaak is dat met de verwezenlijking der plannen nog geen aanvang werd gemaakt.

Moge de reeds ontworpen kunstweg spoedig zijn beslag krijgen en Boxtel is een belangrijke verbinding rijker.

* * *

Is Boxtel eene uitgezochte plaats voor reizigers. voor hen die ontspanning en weldadige rust zoeken in de vrije,

Fraai Dommelgezicht (gezien van den Eindhovenschen weg af) op den achtergrond de hooge gemeentetoren.

mooie natuur, mag deze plaats evenzeer worden aangeprezen.

Weliswaar behoort Boxtel niet tot die plaatsen van Nederland, die heinde en ver bekend zijn om hun natuurschoon; 't is geen Valkenburg, geen Velp of Bloemendaal, geen Princenhage, Neerbosch of Heeze.

Maar toch is er genoeg *schoons* te genieten *in de natuur* door degenen, wier oog en oor daarvoor ontvankelijk zijn. We willen niet eens spreken van de mooie allée's van het Kasteel van Stapelen; over de schilderachtige

ophaalbruggen en het oude slot, dat zich zoo mooi weerspiegelt in de breede gracht. Nietover Sparrenrijk, met zijn keurig onderhouden plantsoen en fraai omzoomde paadjes vol perspectief, met honderden elkaar afwisselende boom- en bladkleuren, variërend in elk seizoen, waar haas en konijn lustig ronddartelen en de wildzang zijn schoonstetromfen viert.

Ook niet over het meer grootsche Zegenwerp, langs den weg gelegen, die naar St.

Michielsgestel voert, met zijn heuvels en dellingen, zijn vennen en bergpaadjes, met zijn bosschen en statige lanen.

Neen, want deze drie lustwaranden zijn niet voor elkeen toegankelijk. Slechts voor hen, die zich een toegangsbewijs weten te verschaffen. Maar Boxtel bezit nog ander schoons.

Ga op de zoogenaamde Zwaansche Brug staan, midden in de gemeente, wend het hoofd naar het Zuiden en gelyk getroffen worden door een idyllischen aanblik: treurwilgen hangen als een berceau over het snel vlietende water en weerspiegelen zich in den helderen plas.

(Foto Leon van Erp)
Laantje naar het Wilhelminapark nabij St. Charles

Grillig doorsnijdt „De Dommel” de kom der gemeente, met snelle vaart stuwt ze haar wateren Noordwaarts.

Een nietig beekje?

Wees voorzichtig! Al kabbelt ze in den zomer ook nog zoo vredig tusschen haar bebloemde oevers, in den winter, bij hoogen waterstand vertoont ze een drift in haar water, die al menigen roekeloze het leven heeft gekost.

Een paar honderd meter noordwaarts van de Zwaansche brug ligt de Watermolen, gedeeltelijk op een eiland, tusschen twee Dommelarmen, die elkaar achter den molen weer broederlijk de hand reiken.

De oostelijke arm heeft een valletje, dat klaterend zijn water naar beneden stort.

Wie een aardige wandeling wil maken, kan de Dommel vanaf den Watermolen volgen op den linkeroever; loope recht door dáár, waar de Dommel zich naar 't Oosten buigt, over den weg achter de villa Lindenlust en sla aan het eind van dien weg rechtsaf.

Bij de herberg „De Ketting”, een oude barrière op den weg naar 's Hertogenbosch, kan men langs de groote heirbaan zuidwaarts, na een kwartiertje, Boxtel's midden weer bereiken.

Mooi is de Bossche weg in den zomer, maar bepaald schilderachtig in den herfst, als de brons- en geelkleurige blaren den statigen weg een aureool van goud om 't hoofd slingeren.

Langs dien weg vindt men de fraaie villa's: Catharina, Huize Marie, Venrode en Den Eikenhorst, bovendien de aardige landhuisjes Slammat Tingal en Zonneveld.

Tegenover Den Eikenhorst ligt St. Charles: klooster, kerk en tuin der Witte Paters, volgelingen van Kardinaal Lavigerie, die in hun witte burnous en roode fez een oogenblik gedachten oproepen aan Algiers en Marokko.

Tusschen Den Eikenhorst en St. Charles strekt zich een statige laan uit van zware hoogopgaande eiken, wier takken den breeden rijweg overschaduwden en een doorluchtig koepeldak vormen.

Ten Zuiden van Den Eikenhorst loopt een allerliefste, sprookjeachtige klinkerweg, omzoomd met sparren en eiken.

Van daar heeft de wandelaar een mooi gezicht op de diep inliggende villa en een weinig verder op de villa Leeuwenrode, met spiegelgladden vijver en nog een paar

aardige land-
huisjes: Esschen-
reen en De Hoef.

Daartusschen
ligt het klooster
der Witte Zus-
ters „Sancta
Monica” met
bronzen statue
op het voor-
plein.

Wie doorloopt
langs het land-
lijke Esch, kan
over een binnen-
paadje, dat langs
de kerk afbuigt, of over een grooten zandweg met vrij
goed fietspad, langs manège en stallen van den heer Van
den Bergh uit Breda, tusschen heide en bosschen weer
in Boxtel komen.

Bij de straks genoemde herberg „De Ketting” kan de
wandelaar ook rechts afslaan en een kijkje nemen in het
schilderachtige gehucht Heult op Venrode, met zijn vennen,

(Foto Leon van Erp)

Gezicht op een gedeelte der uitgestrekte weide in de
nabijheid van het landgoed „Venrode”.

Een der imponeerende vennen van Boxtel. (Foto Leon van Erp)

die meer dan andere in het bosch verscholen liggen.

Meer links van „De Ketting” ligt een landduin, de „Selissen-Wallen”. Aan de eene zijde de heuvelkling, dan een vallei met los, wit zand: een „landstrand” en aan de andere zijde bosch.

't Is een geliefde speelplaats der kinderen, die daar pootje-baden in het mulle zand en ter afwisseling bergje-klimmen of zich verschuilen in het aardige boschje.

In de onmiddellijke nabijheid ligt op „verboden terrein”, midden in een bosch het „Baarsven”, en meer Zuidwaarts het vrij groote Leisenvan met een klein eilandje in het midden.

De „onvermoeide” wandelaar, die niet bang is voor een stevigen tocht van een uur en meer, kan zijn hart aan natuurschoon ophalen bij de „Huisvennen”: bosschen, meertjes, heuvels, kaal en begroeid; 't Is het Zuid-Westen van Boxtel.

Die Huisvennen zijn een uitlooper van de Oisterwijksche heuvelketen. Ze zijn minder gecultiveerd, verkeerden nog meer in „natuurstaat” en zijn daarom voor den natuur-liefhebber mogelijk nog aantrekkelijker.

Noemen we ten slotte nog de landgoederen Campina, Kinderbosch, Heerenbeek en Velder, waar de bezoeker den grond in alle stadiën kan waarnemen: van den natuurstaat af tot den meest gecultiveerden toestand toe.

Aan den Westkant van Velder en Heerenbeek loopt de mooie, oude „grintweg”, met een uitstekend fietspad naar het bezienswaardige Oirschot.

Deze oude grint, nu zandweg, biedt in het voorjaar met zijn omlijsting van de goudkleurige brem een fijn landelijk tafereel.

* * *

Wanneer we hier meer in 't bijzonder gewezen hebben op enkele plaatsen en punten van meer hervorragende schoonheid, dan willen we daarmee het andere deel van Boxtel allermintst kleineeren.

Bloemrijke weiden, weelderige koren, veelkleurige akker-landen en purperen heidevelden vindt men schier overal.

Met bloeiende brem en allerlei veldbloemen omzoomde wegen doorsnijden schilderachtig den landelijken omtrek en zijn een lust voor het oog. Wie in een rustige omgeving zich wil ontspannen van stedelijk gewoel of drukke zaken,

vindt in Boxtel en omgeving gelegenheid te over, om het verloren evenwicht te herstellen.

Wij eindigen onze natuurbeschrijving met een fragment van Vondel, den Amsterdamschen dichter, die in het gewoel van de rustelooze koopstad vaak een vurig verlangen koesterde, naar het heerlijke buitenleven :

Die in een liefelijke streek,
Bij 't ruischen van een klare beek,
Zijn landhuis sticht en akkerwoning
Wat is dat een gezegend koning!
Die nimmer vlamt op ijdlen lof,
En zijne lusten met zijn hof
Bepaalt, en indrinkt met zijn ooren
Den voglenzang, die zich laat hooren,
Daar morgendauw, als perlen, leidt,
Bij druppels hier en daar verspreid
Op rozebladen, versch ontloken,
Wanneer zich opdoen duizend rooken (geuren)
En duizend kleuren, voor het oog,
Van bloemen, als een regenboog,
Als Iris' bruijlofskleed geweven, ¹⁾
Een schilderij vol geest en leven.

1) Iris' bruijlofskleed is: regenboog.

II. KERKELIJKE GESCHIEDENIS.

Boxtel is eene overwegend Katholieke gemeente. De volkstelling van 1 Januari 1840, de eerste waarvan gegevens omtrent de godsdienstige gezindten der bevolking bekend zijn, geeft, in tegenstelling met die van latere jaren, de aantallen niet voor elk der geslachten afzonderlijk, doch alleen voor het totaal. Op een bevolking van 4013 inwoners waren er te Boxtel toen 3894 Roomsche-Katholieken, 111 Protestanten en 8 Israëlieten.

De uitkomsten der volkstellingen, gehouden na die van 1840 zijn:

KERKELIJKE GEZINDTEN	19 Nov. 1849		31 Dec. 1859		1 Dec. 1869		31 Dec. 1879		31 Dec. 1889		31 Dec. 1899		31 Dec. 1909		31 Dec. 1920	
	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.	M.	V.
Nederduitsch Hervormd	50	58	49	50	86	85	132	115	172	164	181	178	169	161	223	205
Waalsch Hervormd	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Remonstrant	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—
Christelijk gereformeerd	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	—	23	24	—	—
Doopsgezind	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	4	1	—	—	1
Evangelisch Luthersch	2	2	—	—	7	4	1	—	2	—	2	—	3	1	5	—
Hersteld Luthersch	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Beh. tot de Gereformeerde Kerken	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	5	5	6
Roomsch Katholiek	2134	2183	2057	2061	2301	2340	2635	2570	2881	2844	3162	3199	3639	3776	4593	4598
Oud Bisschoppelijke Cleresie	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nederlandsch Israëliet	1	2	1	—	—	—	2	3	5	3	2	3	—	4	1	1
Portugeesch Israëliet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—
Tot eene andere kerkel. gez. beh.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
Tot geen kerkelijke gezindte beh.	—	—	—	—	—	—	1	—	1	2	6	—	11	7	20	20
Kerkelijke gezindte onbekend	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
TOTAAL	2188	2245	2110	2111	2394	2429	2771	2688	3065	3017	3358	3385	3868	3979	4850	4834
	4433		4221		4823		5459		6082		6743		7847		9684	

Kerken. De tegenwoordige moederkerk van Boxtel, toegewijd aan den H. Petrus, onder den titel van St. Petrus' Stoel te Antiochië is gebouwd ongeveer in 1480, in de eenvoudige dertiende eeuwse gothiek. In 1551, toen de bedevaarten naar het H. Bloed het talrijkst waren, werd

aan de Evangeliezijde een fraaie kapel aangebouwd, ter eere van het H. Bloed.

Op dezelfde plaats, waar thans de St. Petruskerk staat, stond ook de vorige parochiekerk, welke echter veel kleiner van afmetingen was, hetgeen bleek uit de bij den bouw van het nieuwe hoofdaltaar (1920) blootgelegde fundamenten. De eerste pastoor, van wien in de nog restende bescheiden wordt melding gemaakt, was Gerardus

Het inwendige der oude St. Petruskerk.

van Bucstelle, die in 1350 de zielzorg waarnam; hij was tevens kanunnik der hoofdkerk van Munster.

Het is zeker te danken aan de aalmoezen der pelgrims, dat het kleine Boxtel, met zijn zeker niet meer dan 2000 inwoners, zulk een prachtige en groote kerk met monumentalen toren, kon bouwen.

Spoedig nadat de kerk voltooid was, stichtte de Heer van Boxtel, Hendrik van Ranst het kappittel (1493). Zijn praalgraf werd op het einde der 18de eeuw geschonden en bijna geheel verwoest. De pastoors van Boxtel waren tevens leden van het kapittel; meestal was ook de dienst

doende pastoor van Liempde Kanunnik en ook de kapel van Stapelen, toegewijd aan den H. Georgius, werd door een Kapittelheer bediend.

In den aanvang bezat de kerk zes altaren, twee ter eere van het H. Kruis, één ter eere van O. L. Vrouw, van den H. Nicolaas, van den H. Joannes, Evangelist en van den H. Laurentius.

Later (1558) waren er eenige meer en nog later (1608) waren er 15, welke door Bisschop Masius gewijd zijn.

In 1543, toen Maarten van Rossum Boxtel deed plunderen en nog voor f 7000.— brandschatte, werd ook de kerk geschonden en van veel kostbaarheden beroofd.

De vrede van Munster (1648) leverde onze provincie over aan den willekeur der staten, die alle Roomsche kerken in beslag lieten nemen door de Gereformeerden. Het kleine getal Protestanten, dat nauwelijks het ruime priesterkoor voor zijn diensten noodig had liet den heerlijken tempel vervallen. In 1660 stortte het gewelf van het dak van het voorschip in; de storm van 9 November 1800, wierp de binnenmuur, die op pilaren rustte, met de pijlers omver, zoodat de buitenmuren met het beneden dak alleen overeind bleven.

Op 10 Februari 1649 werd het verbod uitgevaardigd, dat geen priester te Boxtel eenige bediening mocht uitoefenen. Nauwelijks echter waren de Franschen in ons land gevallen (1672) of wij zien Pastoor Walter Vogels optreden, die tevens de parochie Liempde bediende. Hij zorgde voor een schuurkerk op den Burgakker (ter plaatse waar thans de openbare M. U. L. O. school staat) en bouwde daar een pastorie, welke tot 1837 bewoond is gebleven, toen een nieuwe pastoorswoning bij de kerk was gebouwd, ter plaatse, waar de oude dekenij van weleer gestaan had.

Die schuurkerk werd van 19 Augustus tot 24 December 1752 gesloten om de vergaande paapsche stoutmoedigheid van het rieten dak van binnen met planken te hebben bekleed! Boven de kosten van allerlei aard moest het kerkbestuur dit vergrijp nog met de som van f 550.— boeten. Nog was dit bedehuis gesloten einde 1714 en in het begin van 1715.

In 1823 konden de Katholieken hun deerlijk gehavend heiligdom terug krijgen, met uitzondering van den toren,

die aan de gemeente bleef en in later jaren uitstekend werd gerestaureerd. Aanvankelijk deinsde men voor de herstellingskosten terug, en toen men, door de onvermoeide zorgen van Deken de Wijs, de handen aan het werk sloeg, had men met allerlei tegenspoed te kampen. Tweemaal stortte de bovenmuur in, omdat de nieuwe pilaren te zwak waren. Op 27 November van het jaar 1827 eindelijk, kon de kerk opnieuw geconsacreerd worden en werd, na ongeveer twee eeuwen, de H. Offerande weder in het voorvaderlijk Godshuis opgedragen. De opvolgers van den energieken Deken Franc. Ant. de Wijs (1811—1852), n.l. Ger. P. Wilmer (1852—1856), Henr. de Wit (1856—1871), Joannes Pompen (1871—1887) en W. van Gennip (1887—1916) zetten zijn werk voort en verfraaiden en meubelden de kerk.

Door den tegenwoordige Pastoor J. W. W. Spierings, benoemd in 1916, werd het groote en bouwvallige barokaltaar vervangen door een gothisch, dat de lijnen van het priesterkoor tot haar recht doet komen. In 1918 liet hij de muur uitbreken, waardoor de votiefkapel van het H. Bloed door de Protestanten van de kerk was afgesloten en bracht hij de kapel zelve in haar vroegeren toestand. Ook liet hij de nissen openen, welke door de Gereformeerden met puin van beelden en altaren waren dichtgemetseld en plaatste hij in de nissen van den kooromgang een mooien kruisweg.

Van twee weleer bestaen hebbende kapellen in de gehuchten Lennisheuvel en Kleinderliempde zijn geen bijzonderheden bekend gebleven; zelfs kent men de heiligen niet, wien ze waren toegewijd. Mogelijk is de kleine woning, de eerste op den Liempscheweg aan den linkerkant, welke nog gedeeltelijk de vorm van een kapel heeft, het kapelletje van de overlevering.

Het mirakel van het H. Bloed. Bekend is Boxtel en zal het blijven om het Eucharistisch Wonder, dat daar heeft plaats gegrepen.

In den loop der 14e eeuw had te Boxtel een priester, Eligius van den Aecker genaamd, Rector van het altaar van den H. Geest te Esch, terwijl hij het H. Misoffer opdroeg, het ongeluk na de Consecratie den kelk om te stooten, zoodat het H. Bloed werd uitgestort op den Corporaaldoeck en den altaardwaal, waarop zich aanstonds

bloedvlekken vertoonden. In zijn angst ging de priester, nadat de H. Mis geëindigd was, deze doeken met den diepsten eerbied wasschen in de nabij zijnde rivier, doch de vlekken verdwenen niet. Heimelijk bewaarde hij na dien de H. Doeken in zijn huis en eerst toen hij op zijn sterfbed lag, overhandigde hij ze aan zijn biechtvader en in tegenwoordigheid van geloofwaardige getuigen vertelde hij in alle bijzonderheden, hetgeen hem vroeger over-

Het origineel van deze afbeelding (uit de eerste helft der XVIIIde eeuw, die een voorstelling geeft van het Mirakel van het H. Bloed, bevindt zich in de Parochiekerk van St. Petrus te Boxtel.

komen was. Nu werden de H. Doeken met grooten eerbied overgebracht naar de parochiekerk van Boxtel.

Toen deze wonderbare gebeurtenis nauwkeurig onderzocht was, gaf Kardinaal Pileus van Prato, op last van Paus Urbanus VI, 25 Juni 1380, een diploma uit, waarbij hij toestond, dat de H. Doeken, eens in het jaar onder andere reliquieën, aan de geloovigen mochten worden vertoond.

Tijdens de Nederlandsche Beroerten werden de H. Doeken eerst in veiligheid gebracht in 's-Hertogen-

bosch, daarna overgebracht naar de St. Michaëlsabdij te Antwerpen en vandaar naar de Collegiale kerk te Hoogstraten (Mei 1652).

Op 12 Juni van het jaar 1924 werd met machtiging van Z.H. Paus Pius XI één der H. Doeken namelijk den Corporaaldoek, met grooten luister door 500 mannen en 20 priesters van Boxtel en Omstreken naar de St. Petruskerk te Boxtel overgebracht, waar hij thans berust en veel vereering ondervindt. De oude votiefkapel

zalspoedig geheel en al zijn geres-
taureerd en ver-
sierd, om een
waardige bewaar-
plaats te zijn van
den kostbaren

Schat, welke
Boxtel ruim twee
enen halve eeuw
heeft moeten mis-
sen.

**Kerk van het
H. Hart.** De
uitbreiding van
Boxtel maakte het
noodzakelijk dat
de plaats in twee
parochies werd
gesplitst. Den 25
Maart 1899 werd
de Zeer Eerwaer-
de Heer Josephus
Maria Franciscus
Eras, geboortig

van Tilburg en destijds kapelaan te Boekel, door Z.D.H.
Mgr. W. van de Ven, benoemd tot pastoor der op te richten
parochie van Breukelen. Hij aanvaardde deze benoeming
en opdracht en heeft kerk en pastorie grootendeels uit
eigen middelen gebouwd.

De architect der fraaie, nieuw gothische kerk, is de
heer C. Franssen te Roermond. De eerste steen werd
gelegd op St. Jozefsfeest 1900 en de Consecratie had
plaats op 10 Juni 1901. De kerk is nog slechts voor de
helft afgebouwd, maar zal willicht binnen enkele jaren
voltooid worden en dan gesierd met een schoonen toren.

Kerk te Gemonde. Gemonde behoort gedeeltelijk
onder de gemeente Boxtel.

De eerste parochiekerk, aan den H. Lambertus toegewijd,
scheen volgens den bouwtrant tot de tiende eeuw te be-
hooren. Zij stond op het gehucht Hoogert. Na den
Munsterschen vrede werd deze kerk aan de Katholieken

R. K. Kerk te Breukelen.

ontnomen, geraakte in verval en werd afgebroken. De toren, zonder fundamenten op den grond aangelegd, wellicht een monument uit den Romeinschen tijd, had men kunnen behouden, doch is in 1824 gesloopt. Steenen daarvan werden gebruikt voor den bouw van de nieuwe parochiekerk, in 1824 gebouwd. Het terrein waar de eerste kerk zich bevond, thans begroeid met mast en kreupelhout, is nog eigendom van het kerkbestuur.

Tot aan de reformatie waren de pastoors van Gemonde tevens kanunnikken van het Boxtelsch kapittel en Rectors van het altaar van den H. Nicolaas. Van 1674 tot 1824 oefenden de Katholieken van Gemonde den godsdienst uit in een schuurkerk, opgeslagen ter plaatse aan den Noordkant der oude pastorie.

De kerk in 1824 gebouwd onder Pastoor Johannes Hurx, is te klein en bouwvallig geworden. Den 21 Januari 1924, is door Pastoor C. J. van Doremalen den eersten steen gelegd van een nieuw heiligdom, waarvan Wolter Teriele de architect is.

Dezelfde Pastoor heeft reeds in 1913 een nieuwe pastorie gebouwd. De uitbrekende oorlog verhinderde hem den kerkbouw te ondernemen. In het najaar van 1924 zal dit nieuwe, zeer fraaie Godshuis worden in gebruik genomen. Dan zullen de oude klokken in den nieuwen toren worden overgebracht. De kleinste dezer klokken is van 1507 en

de grootste, de oudste klok van het Bisdom van 1339. De eerste draagt de naam van Lambertus, de tweede heeft het opschrift: »Geheit Maria».

De Ned. Hervormde Kerk.

Vanuit 's-Hertogenbosch de groote heirbaan tot Boxtel volgende, vraagt bij

Verdwenen oudheden.

De antieke huisjes op den voorgrond vielen dit jaar onder den moker. (Reproductie van eene schilderij van den Kunstschilder P. Jansen.)

de inkomste van Boxtel, behalve de R. K. St. Petruskerk, waarover hiervoor reeds werd gehandeld, eveneens de aandacht de Ned. Hervormde Kerk.

Dit nette kerkje, gesticht in den Napoleontischen tijd (1812) is inderdaad een bezoek overwaard.

Bij het binnentreden trekt onmiddellijk de aandacht de prachtige kansel, die majestueus aandoet en al aanstonds den indruk geeft een waar kunststuk te zijn. Zeer artistiek is het beeldhouw- en snijwerk, aan dezen zeer zeker eeuwenouden kansel aangebracht.

Ter linkerzijde van dit prachtstuk, even naar voren geplaatst, bevindt zich een geschenk van H. M. Koningin Wilhelmina, in 1909 aan de kerk aangeboden, bestaande uit een prachtig marmeren doopvont, waarin in fraaie letters gebeiteld staat: »Laat de kinderkens tot Mij komen.« Bij een bezoek dient ook het keurig verzorgde, eveneens van beeldhouwwerk voorziene orgel, in oogenschouw te worden genomen.

Het uitwendige van het kerkje, waarop in het midden een slank torentje is gebouwd, maakt een vriendelijken indruk en getuigt van treffenden eenvoud.

Kloosters. Boxtel telt vele mooie kloostergebouwen, zoowel van nieuwsten bouwtrant als die, welke tal van jaren terug reeds zijn gesticht.

Waar de historie van Boxtel voorafgaat, daar dient ook hier aangevangen met een klooster dat van oude tijden in Boxtel bestaan heeft, doch sedert het jaar 1727, als zoodanig heeft afgedaan.

Klooster St. Elisabeths-Daal. Van de eerste wording van dit klooster is slechts weinig bekend; alleen zijn stichting heeft het te danken gehad aan Heer Hendrik van Ranu, baron van Boxtel en zijne gade Henrica van Haften. In 1507 gingen de kloosterzusters, tot dan toe Franciscanessen, over in de orde van St. Clara.

Het **Clarissen-Convent** mocht zich in de eerste eeuw van den overgang niet verheugen in voorspoed.

In 1540 woedde in het klooster een hevige brand, die slechts het waschhuis spaarde. Onder dit nederig dak vertoefden de zusters tot dat een drietal burgers van Boxtel zich over haar ontfermden en op de puinhoopen van het oude convent een nieuwen bouw deden verrijzen.

De opstand tegen Spanje deed de Clarissen naar

's-Hertogenbosch vluchten, doch tijdens het twaalfjarig bestand, op 2 Juli 1611, keerden zij in hun klooster terug, dat toen ruim 30 jaren onbewoond was gebleven.

In 1717 moest het klooster andermaal worden ontruimd en zochten de zusters een toevluchtsoord te Hoogstraten, waar een hartelijke ontvangst haar ten deel viel. Nadien keerden zij te Boxtel niet weder. In 1727 werd het klooster verkocht en de kloosterkerk gesloopt.

Het Vrouwengasthuis. Bij testament van Magdalena van der Stappen, weduwe van Johan Scheffers, welk testament in het stadsarchief van 's-Hertogenbosch berust, werd binnen de baronie van Boxtel een gasthuis gesticht, voor 12 oude vrouwen.

Dit testament, dat na het overlijden der testatrice, op 26 December 1644 werd geopend, bevatte tevens den wensch, dat Magdalena's zuster, Deliana van der Stappen, eenzelfde stichting voor 6 vrouwen zou tot stand brengen. Het gasthuis werd in 1646 gebouwd en op later tijdstippen vergroot, namelijk in 1865 door vrouwe R. baronesse Prisse, geboren van Meeuwen, en in 1899 door Jhr. C. P. F. van Meeuwen.

Op 20 September 1650 werd door Adriaan Berenbroek en echtgenoot Maria Lamberts, ter zelfder plaatse een gasthuis gesticht voor 5 oude mannen.

Heeft dit mannengasthuis mettertijd afgedaan, het vrouwengasthuis bleef intact en heden ten dage nog ligt, bewoond door enkele ouden van dagen van het vrouwelijk geslacht, het reeds eeuwenoude gebouw, in het verborgen hoekje achter het stadhuis. De voorgevel, een artistiek wit geveltje, draagt nog de verschillende opschriften omtrent stichting en vergrooiting met de namen der stichters en uitbreiders.

Het Liefdegesticht Duinendaal. Het tegenwoordige liefdegesticht te Boxtel is niet het eerste vrouwenklooster geweest in deze plaats, immers het Clarissenconvent, waarvan wij hierboven reeds een beschrijving gaven, bestond al in de vroegste tijden van Boxtel's geschiedenis.

Nadat de Clarissen hun convent voor goed moesten verlaten, verliep meer dan een eeuw, eer te Boxtel weer een vrouwenklooster zou worden gesticht. Niet ver van de plaats, waar eens het Clarissenklooster bestond, ligt nu het Liefdegesticht Duinendaal.

Dit gesticht bestaat op den huidigen dag uit een groot gebouwen-complex met fraaie kapel, die aan de voorzijde uit de gebouwenreeks vooruitspringt. Rechts van de tegenwoordige kapel ligt het oorspronkelijke St. Annagesticht. Dit gebouw, waarvan de stichter is geweest, de Hoog-Eerwaarde Heer Deken C. P. Wilmer, werd opgetrokken in 1853 en twee jaar nadien namen de Zusters van de Choorstraat te 's-Hertogenbosch er hun intrek.

Zij gaven onderwijs en verpleegden eenige oude vrouwen. Toen in 1861 de wensch werd geuit, dat ook mannelijke verpleegden zouden worden opgenomen, moesten de zusters van de Choorstraat het gesticht verlaten en werden zij door een 6-tal zusters der Congregatie van het Gezelschap J. M. J. vervangen.

Met den geldelijken steun van de Dames Ten Brink, konden eene kleine kapel en een gasthuis worden gebouwd. 't Is het gebouw dat links van het oude gesticht ligt.

In 1869 werd het eerste weeskind opgenomen.

De kapel werd in 1892 door een grootere vervangen en deze weer in 1907 door de nu bestaande, een architectonisch zeer fraai uitgevoerde gothische kruiskapel. Het gewelf wordt gesteund door zuilen van gepolijst graniet met kapiteelen van zandsteen. Altaar en predikstoel zijn in denzelfden stijl gehouden als de kapel.

In 1904 werden nieuwe bewaarscholen gebouwd, terwijl de bestaande tot internaat werden ingericht.

Eindelijk, in 1922 nog, werd overgegaan tot den bouw van de ruime, doelmatige en welingerichte St. Jozefschool voor U. L. O die in de gebouwenreeks de uiterste rechterzijde inneemt.

Duinendaal telt 50 Zusters, terwijl aan ruim 400 kinderen, waaronder een kleine zestigtal pensionairen, onderricht wordt gegeven.

Het Liefdegesticht Gemonde. Door den ZeerEerwaarde Heer Pastoor van Kessel werd uit eigen middelen in 1865 een klooster, school en kapel te Gemonde gebouwd.

Na herhaalde pogingen om het klooster bewoond te krijgen, had hij eindelijk succes bij de Zusters van het Gezelschap J. M. J. uit Engelen.

Een 6-tal dezer Zusters betrokken het klooster, dat op bewoners wachtte. Het gesticht maakt met zijn eenvoudigen,

doch sierlijken voorgevel, achter het groen van den voortuin, een prettigen indruk.

De geschiedenis van de Gemondsche school is ongeveer gelijk aan die van iedere andere dorpsschool. Dag in, dag uit beijveren zich de Zusters om aan de frissche „deurskes" de ontwikkeling mee te deelen, die zij in 't leven noodig hebben, zoowel in 't maatschappelijke als in 't godsdienstige. Een kleine 300 kinderen, uit de gemeenten Boxtel, Schijndel, St. Michielsgestel en St. Oedenrode, bezoeken de bewaar-, leer- en naaischool.

Huize »De La Salle«. Tot de historische gebouwen van Boxtel mag ook gerekend worden te behooren huize »De la Salle«, gelegen op Jachtrust.

Als landgoed kwam de huidige inrichting achtereenvolgens in het bezit van verschillende eigenaren. Zoo behoorde het in Mei 1773 aan Mr. A. W. Tjibosch, in Juli 1808 aan Mr. M. de Roo van Wulverhorst, in December 1823 aan P. J. van Bommel, in Augustus 1825 aan A. H. Verster, in Maart 1832 aan H. de Wijs, in Juli 1858 aan H. H. Roelofs Heijermans, in October 1867 aan K. F. Schultze en in 1886 wederom aan H. H. Roelofs Heijermans.

In 1903 vonden de uit Frankrijk verbannen Trappistinnen er een onderkomen en werd het landgoed onder de Abdis Marie Laurin, eigendom dezer orde. De Zusters Trappistinnen richtten het gebouw geheel in tot klooster en bewoonden het tot 1919, in welk jaar zij de wijkplaats verlieten en — na zestienjarige ballingschap — naar Frankrijk terugkeerden.

Nauwelijks hadden de Zusters »Jachtrust« verlaten of de St. Vincentiusvereniging te 's-Hertogenbosch, welke vereniging reeds jaren lang, naast de zorg voor de huiszittende armen, zich het lot aantrok van het kind, door plichtvergeten ouders aan zichzelf overgelaten, liet het oog vallen op dit klooster om er het thans bestaande »Huize De la Salle« te vestigen.

Het te veilen goed met heerlijke kapel werd haar eigendom.

Eenmaal in het bezit van »Jachtrust« zag de Algemeene Commissie voor Kinderbescherming om naar een congregatie van broeders, welke de zorg voor hare beschermelingen, op zich zou nemen.

Huize „De la Salle”.

Op advies van Mgr. A. F. Diepen, Bisschop van 's-Hertogenbosch, stelde de Voorzitter der Commissie, de WelEd. Gestr. Heer J. Wagenaar, Griffier der Staten van Noordbrabant, zich in verbinding met den Z. E. Frater Superior der Fratercongregatie te Tilburg, met het gevolg dat deze congregatie de niet gemakkelijke taak op zich nam.

De bouw en de inrichting van het slotklooster bleek inmiddels niet geschikt voor eene inrichting van onderwijs en opvoeding. De groote rijzige kapel had plaats te over voor slechts een zestigtal leerlingen, zoodat eene verdeling in meerdere vertrekken tot stand kwam.

Het oude rectoraat des kloosters heeft geenerlei verandering ondergaan, terwijl het overblijvende landhuis met zijn gele en strakke gevel tot verblijfplaats der kloosterlingen is ingericht.

Het nieuw gebouwde gedeelte bevat keuken met kelders, provisiekamer en eetzaal. Zeer fraai is de restauratie uitgevoerd door H. Valk, architect te 's-Hertogenbosch, en de bezoeker is vol lof over het herscheppen van het oude

landgoed in een smaakvolle inrichting van onderwijs en opvoeding.

Het Missiehuis der Witte Paters. De bezoeker van Boxtel, die zich ook in den omtrek der plaats begeeft, zal nadat hij over de oude heirbaan van Boxtel naar 's-Hertogenbosch, een wandeling heeft gemaakt van ongeveer drie kwartier, op het punt, waar de weg van Boxtel wordt gesneden door dien van St. Michielsgestel naar Esch, een groot huis zien staan, te midden van weelderigen houtgroei.

In den ijzeren boog, die de twee pilasters van het hek verbindt, zal hij den naam „St. Charles” vinden. Daar wonen de Witte Paters van Kardinaal Lavigerie. De bezoeker zal ze gemakkelijk opmerken, wanneer zij door de masten dreven gaan, aan hun witte kleeding met de burnous of de witte Arabische mantel om de schouders.

De Witte Paters zijn Missionarissen, uitsluitend bestemd voor de Missie in Afrika. Vooreerst in het Noorden van Afrika in de streken, waarvan de oude geschiedenis zoo vol is, n.l. in de landen van Hannibal en Jugurtha en der wat latere geschiedenis van den H. Augustinus, H. Cyprianus en zooveel andere roemrijke belijders van

Vooraanzicht Missiehuis „St. Charles”.
Gezien van de groote heirbaan 's-Bosch—Boxtel—Eindhoven.

het Christendom, der nog latere geschiedenis der Wandalen en der volgelingen van Mahomet.

Kardinaal Lavigerie, de groote apostel van Afrika in onze tijden, heeft dit keurkorps van Missionarissen in het leven geroepen, aanvankelijk voor den strijd tegen den Islam. Het is daarom dat hij zijn Missionarissen in het kleed der Arabieren heeft gestoken.

Eenige jaren na de stichting zijn de Missionarissen gezonden naar de Missiën onder de zwarten in Equatoriaal-Afrika.

De grond, waar het huis „St. Charles” nu staat, was in den beginne volgens het oordeel der omwonende landbouwers, een niet ontginbaar stuk heide. Er zijn echter weinig gronden in het oud Europa, die weerstand hebben kunnen bieden aan de nijvere werkzaamheid der kloosters. Zoo ook hier. De bezoeker oordeele, wanneer hij het hout en andere gewassen overkijkt, of er nog veel van het oorspronkelijke over is.

Het huis zelve, gewijd aan studie en voorbereiding voor de zware taak, welke de jonge mannen, die daar worden opgeleid, wacht, is van weinig belang. De kapel echter, die doorgaans open is, is een bezoek overwaard om den zachten vrede welke ze ademt en om de muurschilderingen en gebrandschilderde ramen.

Deze ramen, werk van den Parijschen kunstenaar Claudius Lavernege, werden door den vroegeren architect van de St. Janskerk te 's-Hertogenbosch, den heer Hezemans, zeer geroemd om de kleurenpracht en om de fijnheid van afwerking.

Behalve „St. Charles” is er in Boxtel nog een huis der Witte Paters in een zijstraat van de Markt, de Burgakker genaamd, gelegen op geringen afstand van het station.

Ieder inwoner van Boxtel weet de Witte Paters daar te wonen en is bereid met de gemoedelijkheid aan de plaats eigen, den bezoekers van Boxtel den weg naar de woning dier Paters te wijzen. Op den Burgakker aangekomen valt het zoeken al niet moeilijk meer. Aan de voorzijde toch van het gebouw, laatstelijk bewoond door de familie van Rijckevorsel van Kessel, is het opschrift aangebracht: „Procure der Witte Paters van Kardinaal Lavigerie”.

Dat huis vormt als het ware het verbindingspunt

tusschen Nederland en de zoo wijd uitgestrekte Missiegebieden der Witte Paters in Afrika. De bezoeker, die wordt ontvangen tusschen 10 en 12 uur des morgens en tusschen 5 en 7 uur des namiddags in den zomer, en tusschen 2 en 4 uur des namiddags in den winter, zal in de Procure een klein museum vinden van Arabische en Midden-Afrikaansche kunst- en gebruiksvoorwerpen. Doorgaans is er een Missionaris thuis, die gaarne uitleg dier voorwerpen geeft.

De bezoeker vindt aldus niet alleen een aangename tijdpassering, maar krijgt ook een juisten kijk op het groote Afrikaansche missiewerk.

R. K. Landbouw-winterschool. De oprichting dezer school, de eerst gestichte instelling hier te lande op het gebied van R. K. Landbouw-onderwijs is te danken aan het initiatief van den H. E. Gestr. Heer Mr. P. H. Loeff, President der Arrondissements-Rechtbank te 's-Hertogenbosch, en de HoogEerw. Heeren Mgr. A. F. Diepen, Bisschop van 's-Hertogenbosch en Mgr. C. C. Prinssen, Pastoor te 's-Hertogenbosch.

Het zeer fraaie gebouw, gelegen in de onmiddellijke nabijheid van de R. K. Kerk te Breukelen en het klooster der Ursulinnen, werd gesticht in den voorzomer van 1914, terwijl het op 19 October 1914 werd in gebruik genomen.

Het groote bouwwerk, dat is ingedeeld in ruime frissche klassen, voldoet geheel en al aan de hoogste eischen welke kunnen worden gesteld aan eene onderwijsinrichting.

Landbouwschool met Directeurswoning.

Aanvankelijk moesten de leerlingen, welke niet in de gelegenheid waren na hun studieuren huiswaarts te keeren, een onderdak zoeken bij particulieren. Zeer werd dit bezwaar gevoeld en in 1917 dan ook ver-

Het majestueuze Ursulinenklooster.

bond men aan de school een internaat onder leiding van een Rector. Rector is thans de WelEerw. Heer K. Bekkers.

Bij de onderbrenging van het rectoraat in de school zelve, werd de voormalige Directeurswoning voor dit doel bestemd. In het begin van 1922 stichtte men naast de school eene nieuwe Directeurswoning.

School en woning vormen een zeer mooi geheel.

Voor het onderwijs, aan de R. K. Landbouwwinterschool gegeven wordt verwezen naar het hoofdstuk „Onderwijs” in dezen gids.

Het Ursulinenklooster. Een der schoonste gebouwen, die Boxtel bezit, is ongetwijfeld het reusachtige klooster der Zusters Ursulinen. Reeds op grooten afstand ziet men dit majestueuze klooster boven de daken der omliggende huizen, uitsteken.

Zeer bij toeval is het geweest dat de orde van St. Ursula zich te Boxtel vestigde. Aanvankelijk lag het in de bedoeling te Vught een klooster te stichten, doch waar door den Z. E. Heer Pastoor dier plaats toezegging was gedaan tot het stichten van een klooster, aan de Zusters Franciscanessen, wendde de Z. E. Heer Pastoor Eras, zich tot enkele Zusters Ursulinen, die zich op zekeren dag

in de parochiekerk van Breukelen ophielden, met het gevolg dat deze Zusters te Boxtel zich zouden komen vestigen.

Indertijd bestond aan de Nieuwe Kerkstraat slechts de tegenwoordige bewaarschool der Zusters, tegenover de plaats, waar later het klooster verrees. Vanuit Vught werd deze bewaarschool eenigen tijd bediend. Toen echter aan de bewaarschool een dagschool werd verbonden, namen eenige zusters voorloopig hun intrek in eene woning aan de Markt.

Inmiddels kwam de woning naast de dagschool — thans bewoond door den leeraar verbonden aan de Kweekschool — gereed, en hier verbleven de Zusters tijdens den bouw van het nieuwe klooster, waarmede in 1910 een aanvang werd gemaakt. Eindelijk in 1911 naderde het klooster zijn voltooiing en nog in dat jaar werd het door de Zusters betrokken.

Het middelste gedeelte vormt het hoofdgebouw des kloosters, terwijl ter linkerzijde de R. K. Kweekschool vooruitspringt en den eveneens vooruitspringenden rechtervleugel de woning van den aan het klooster verbonden Rector (den W.E. Heer Th. Mathijssen) vormt.

Het St. Ursulaklooster te Boxtel staat bekend als een der fraaiste nonnenkloosters in den lande. Het heeft in zijne Kweekschool uitstekende modern ingerichte lokalen, zoowel voor het geven van lessen als voor andere doeleinden.

Door de geheele inrichting is elektrische verlichting, centrale verwarming en eene eigen drinkwaterleiding aangelegd.

De gezonde, vrije ligging, niet bekneld door drukke straten en aangrenzende gebouwen, waarborgt de hygienische opvoeding der kweekelingen.

Zoowel in- als uitwendig is het pensionaat „St. Ursula”, dat gelegen is naast de R. K. Kerk te Breukelen, eene bezichtiging overwaard.

III. HET ONDERWIJS.

Eenieder, die in Noordbrabant het onderwijs wat meer van nabij kent, hoorde ooit spreken van den Heer Mr. P. F. van Cooth, de man, die op dit gebied in Brabant en Gelderland zooveel heeft gedaan. Inderdaad, het is waar wat hij in zijn uiterste wilsbeschikking zegt: aan het groot gedeelte zijner nalatenschap eene zoo nuttig

Mr. P. F. van Cooth
de man die een groot deel van zijn vermogen
schonk aan het onderwijs.

mogelijke bestemming te hebben gegeven, bepaaldelijk in het belang van den ambachtsstand en de arbeidende klasse. Bij zijne oligrafische testamenten van 21 September 1891 en 11 December 1894 heeft hij ook Boxtel mild bedacht.

Bij het eerste legateerde hij eene som van f 4000.—, benevens een gedeelte van de erfstelling ad f 20.000.—.

Bij het tweede legateerde hij zijne onroerende goederen op het grondgebied van Boxtel gelegen. Deze bestonden uit eene

bouwhoeve onder het gehucht Munsel, een huis met boschgrond genaamd Velddrielskamp en een perceel heide te Tongeren.

Bij raadsbesluit van 17 Juli 1901 werd tot aanvaarding van legaat en erfstelling besloten.

Voor het legaat en het gedeelte-erfstelling kocht de gemeente Boxtel aan een 3°/_o inschrijving, nominaal ten bedrage van f 25.000.—. Bovendien is voor de opbrengst der verkochte eikeboomen uit het bosch Velddrielskamp aangekocht, eene inschrijving van f 3600.— nominaal,

zoodat de oorspronkelijk belegde som f 28.600.— nominaal bedroeg. Bij raadsbesluit van 20 Juli 1908 werd besloten van deze inschrijving te verkoopen eene som van f 8600.— nominaal, voor bestrijding van kosten van oprichting eener openbare school voor meer uitgebreid lager onderwijs. Bij raadsbesluit van 5 Februari 1915 werd besloten te verkoopen eene inschrijving nominaal groot f 7500.— tot het geven eener bijdrage ad f 5000.— in de stichtingskosten eener R. K. Landbouw-winterschool. De som, belegd in eene inschrijving op het Grootboek bedraagt alzoo thans nog f 12.500.— nominaal.

Het vorenstaande doet zien, wat Mr. P. F. van Cooth aan Boxtel belangeloos gedaan heeft. Een dankbare herdenking hopen wij met het vermelde hem gegeven te hebben.

* * *

Het openbaar onderwijs omvat alhier eene school voor uitgebreid lager onderwijs, alsmede twee openbare scholen voor gewoon lager onderwijs waarvan de eene krachtens eene gemeenschappelijke regeling tot stand kwam en gesticht werd te Gemonde.

De openbare school voor uitgebreid lager onderwijs, gelegen op den Burgakker werd in 1909 gebouwd. Zij staat onder de beproefde leiding van den heer H. M. van Griensven.

Het gebouw, waarin de U. L. O. school is ondergebracht, voldoet aan zeer hooge eischen, terwijl het daarnaast een fraai bouwwerk is.

De resultaten van het openbaar onderwijs zijn alleszins bevredigend te noemen en voortdurend hoort men met lof spreken over de offervaardigheid der onderwijzers om „den kleintjes” in Boxtel de wetenschap bij te brengen.

Op 1 October 1924 is geopend een openbare noodschool in het gehucht Lennisheuvel.

Ongeveer tegelijk met het vermeerderen der openbare scholen, door den bouw der noodschool, werd een andere openbare school voor gewoon lager onderwijs en wel het mooie gebouw dat de Kloosterstraat siert, voor bijzonder onderwijs bestemd.

In dezelfde vergadering namelijk, waarin tot den bouw der noodschool besloten werd, nam de Gemeenteraad tevens het besluit tot eigendomsoverdracht der school

aan de Kloosterstraat aan het R. K. Parochiaal Kerkbestuur van het H. Hart alhier. Het onderwijs als zoodanig zal aldaar dus door deze wijziging van bestuur niets lijden, doch onder de veilige hoede van gemeld Kerkbestuur krachtig worden voortgezet.

Het bijzonder onderwijs is in Boxtel zeer veelvuldig. Er bestaan drie bijzondere scholen voor uitgebreid lager onderwijs en drie voor gewoon lager onderwijs.

Het bijzonder uitgebreid lager onderwijs wordt gegeven in de school van het Liefdegesticht Duinendaal (St. Josephschool), bij de Eerwaarde Zusters Ursulinnen, alsmede in de St. Petruschool aan den Burgakker.

Van de bijzondere scholen voor gewoon lager onderwijs is er eene gelegen aan de Mijlestraat (St. Aloysius-school) en twee in Gemonde.

De St. Petruschool en St. Josephschool staan onder het R. K. Kerkbestuur der parochie van den H. Petrus; de Ursulinnenschool onder het Burgerlijk Zedelijk Lichaam „Ursulinnen”; de St. Aloysius-school onder het R. K. Kerkbestuur der parochie van het H. Hart, terwijl beide bijzondere scholen te Gemonde staan onder het R. K. Kerkbestuur der parochie van den H. Lambertus aldaar.

De St. Aloysius-school was nog voor korten tijd terug eene openbare school; eerst met ingang van 1 September 1922 werd zij in eene bijzondere omgezet.

De onderscheidene Kerkbesturen beijveren zich om het onderwijs op hunne scholen zoo deugdelijk mogelijk te doen zijn en het strekt den onderwijzers en de onderwijzeressen tot eer dat zij de opgelegde verantwoordelijke taak met zooveel nauwgezetheid en ijver volbrengen.

Aan het Ursulinnenklooster is naast de U. L. O. school verbonden eene kweekschool tot opleiding voor onderwijzeressen. Hoeveel degelijke onderwijzeressen leverde deze kweekschool al wel niet af? Wie in Boxtel kent niet den leeraar der school, de heer H. Hendriks? Deze werkkraft en werker is een waarborg voor de deugdelijkheid der opleiding. Zijn grootste genoegen vindt hij er in de geslaagde dames de blijheid van het gezicht te zien stralen. Hij leeft met zijne kweekelingen mede, in wel en wee, steeds bereid en hulpvaardig waar zijn tuschenkomst of hulp noodig is. Hij is verknocht aan zijn school, waar hij onvermoeid de opleiding der aan hem

toevertrouwde kandidaten voltooit. Een warme sympathie ondervindt hij dan ook allerwege, zoo in als buiten de school.

* * *

In het tweede hoofdstuk van dezen Gids werd reeds „Huize de la Salle” besproken.

Aanvankelijk lag het in de bedoeling der Algemeene Commissie tot Kinderbescherming, om in het gesticht slechts te doen opnemen, voogdijjongens uit het bisdom 's-Hertogenbosch, wier ouders ontzet waren uit de ouderlijke macht.

De nagenoeg algeheele restauratie van het Klooster „Jachtrust” eischte te zware financieele offers voor de St. Vincentiusvereening en deze omstandigheid werd oorzaak dat men steun zocht bij het Rijk, dat in de bouwkosten bijdroeg, toen aan de oorspronkelijke bestemming uitbreiding werd gegeven door opneming in het gesticht van jongens, door den strafrechter ter beschikking van de regeering gesteld. Naast deze regeeringsjongens werden nog opgenomen jongens van gewone particulieren.

Met stoere werkkraft vingen de Eerwaarde Fraters hun arbeid aan en het duurde niet lang of Huize „De la Salle” herbergde tal van jongens, weleer behoorende tot de minsten der maatschappij, doch thans, ontrukt aan het gevaar dat hen dreigde, gewillig en aanhankelijk jegens hun oversten en opvoeders.

Lang zouden deze jongens het hun lief geworden gesticht niet mogen bewonen. Een nog verhevener taak wachtte de Algemeene Commissie tot Kinderbescherming en met deze ook de Eerwaarde Fraters.

Een enorme achterstand bestond er op Katholiek gebied, betreffende de opvoeding en verpleging van voogdij- en regeeringsjongens, die moeilijk het gewoon lager onderwijs volgen kunnen. Daarvoor moest een speciaal gesticht verrijzen, zooals bij andersdenkenden er al verschillende bestonden. De Commissie voor Kinderbescherming en Kinderverpleging komt nu de eer toe deze leemte te hebben aangevuld.

Ten bewijze met hoeveel zorg de onderwijzers en opvoeders zich geven voor hunne beschermelingen zij hier ten slotte gewezen op het muziekcorps, dat thans reeds uit deze jongens is gevormd. Voorwaar een werk waarvoor noodig is een taai geduld en een groote toewijding!

Nog werd in het tweede hoofdstuk gehandeld over het Missiehuis van de Witte Paters.

Hier wordt aan jongelingen die nà het voltooien hunner lagere studiën, zich willen wijden aan de uitbreiding van den Katholieken Godsdienst onder de volksstammen van Midden-Afrika, de daarvoor noodige zedelijke en verstandelijke opleiding verschaft. Het aantal leerlingen dat in 1923 de leergangen dier apostolische school bezocht, bedroeg 24.

Aan het hoofd staat de HoogEerwaarde Pater A. Kersten. De 3 professoren zijn de Eerwaarde Paters Th. Moorman, F. Verbeek en J. Romme.

De Paters Assumptionisten — de tegenwoordige bewoners van het Kasteel van Stapelen — leiden eveneens jongelieden op voor het priesterschap.

Behalve deze veelvuldige gelegenheden op onderwijsgebied, heeft Boxtel nog zijn eigen gemeentelijke teekenschool. Deze is ondergebracht in de openbare school voor uitgebreid lager onderwijs op den Burgakker. Als leeraar fungeert de Heer H. J. Dekkers, gemeente-architect. Onder zijn krachtige leiding worden hier vele jongemannen tot flinke vakmensen gevormd.

* * *

Een geheel afzonderlijke plaats op onderwijsgebied neemt in Boxtel de R. K. Landbouw-winterschool in.

We vermeldden reeds eerder in dit werk, dat deze school de eerste R. K. instelling in den lande was. Haar doel is door onderricht in de R. K. Godsdienst- en Maatschappijleer, en door het aanbrengeu der noodige vak-kennis, waarbij rekening wordt gehouden met den aard van het land- en tuinbouwbedrijf in Midden- en Oostelijk Noordbrabant, aankomende landbouwers zedelijk, maatschappelijk en vakkundig hooger te ontwikkelen. Het aan deze school gegeven vakonderwijs komt geheel overeen met dat der Rijks-landbouw-winterscholen.

Vanaf den aanvang der lessen, op 18 October 1914 tot op heden, werden niet minder dan 286 leerlingen ingeschreven, waarvan aan 198 het diploma van met vrucht gevolgd onderwijs kon worden uitgereikt.

Eenige jaren achtereen telde de school leerlingen uit alle provinciën des lands, doch door de oprichting van andere Katholieke landbouw-winterscholen is dit aantal geleidelijk gedaald. Daarentegen nam het aantal leerlingen

uit het Bossche diocees geregeld toe, een duidelijk bewijs dat ook Brabant's boeren het groote belang eener goede, godsdienstige, maatschappelijke en vakkundige vorming voor hunne zoons inzien.

Het aan de school verbonden personeel bestaat thans uit een Rector, een Directeur, twee vaste leeraren en een tijdelijk leeraar voor Veeteelt en Gezondheidsleer.

Plannen om aan de school een laboratorium te verbinden voor bodemonderzoek en bodemziektenbestrijding, nemen een steeds vastere vorm aan. De oprichting van een dergelijk laboratorium zal niet alleen aan het onderwijs ten goede komen, maar tevens voor de landbouwers der Brabantsche zandgronden de gelegenheid openen, zich op weinig kostbare wijze de noodige gegevens te verschaffen, betreffende een der belangrijkste onderdeelen van hun bedrijf, den akkerbouw.

Van overheidswege wordt groote belangstelling betoond voor het onderwijs aan de Landbouw-winterschool gegeven.

De gemeente Boxtel kende bij de totstandkoming een flinke subsidie toe, terwijl zij de laatste jaren geregeld een post op de begrooting brengt om de school finantieel te steunen.

Was de voormalige burgemeester van Boxtel, de Edelachtbare Heer A. J. Gijsen, een actief lid der Commissie van Toezicht op deze school, de tegenwoordige burgemeester, de Edelachtbare Heer F. W. van Beek, is Onder-Voorzitter van het Algemeen- en Voorzitter van het Dagelijksch Bestuur en neemt als zoodanig een werkzaam aandeel aan de leiding. Ook het Statenlid, de EdelGrootAchtbare Heer H. J. van Susante maakt als Secretaris deel van het Bestuur uit.

Het vorenstaande doet zien hoe veelvuldig in Boxtel het onderwijs is, op welk een hoog peil het staat, en in welke vormen het zich hier heeft ontwikkeld.

Mogen de verschillende leiders van de onderwijsinrichtingen blijven voortgaan op den door hen ingeslagen weg, mogen zij steeds met opgewektheid zich voor hunne zware taak blijven beijveren, en het kan niet anders, of Boxtel zal er wel bij varen. De vruchten van hunnen arbeid mogen hun ruimschoots loon zijn!

IV. GEMEENTELIJKE INRICHTING.

De vooruitgang eener plaats hangt voor een belangrijk deel af, van de wijze, waarop het stads- of gemeentebestuur de belangen der aan zijne zorgen toevertrouwde gemeente weet te behartigen.

De Ed. Achtb. Heer F. W. van Beek,
de tegenwoordige Burgemeester
van Boxtel.

Zijn de vroede vadersen vooruitstrevend, voeren zij een wijs beleid en heeft ieder van hen steeds het oog gericht op het welzijn van het algemeen, dan kan het niet anders, of het gaat de gemeente goed.

Het hoofdstuk dat we gaan wijden aan de gemeentelijke inrichting, zal op meer dan eene plaats getuigenis afleggen van de weldaden, door Boxtel's gemeentebestuur den inwoners bewezen.

* * *

De vergaderingen, zoowel van Burgemeester en Wethouders, als die van den Raad, worden gehouden ten stadhuijze, gelegen aan de Markt.

Al moge het **Stadhuis** van Boxtel in sierlijkheid van bouw moeten onderdoen voor sommige gemeentehuizen van nieuwsten stijl in de omgeving, bijna nergens vindt men de ligging zoo mooi als hier.

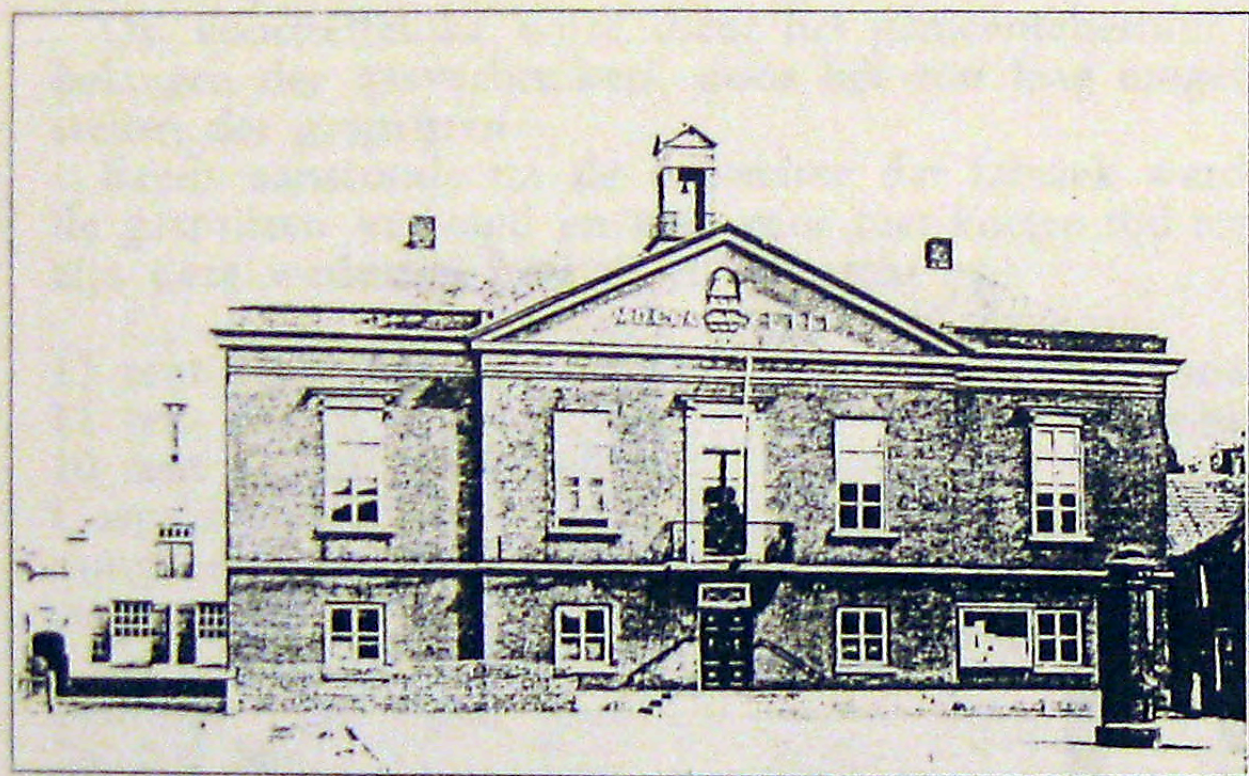
Niet alleen dat het is gesticht in het midden der gemeente, doch indruk maakt vooral het groote bouwwerk, waar het — alleenstaande — het geheele ruime Marktplaats beheerscht.

In het jaar 1841 werd met den bouw begonnen, terwijl de ingebruikneming in 1843 plaats had.

Uitwendig heeft het stadhuis een ietwat steenklompachtig aanzien, hetgeen vooral een gevolg is van het niet genoegzame aantal glasramen, dat men er in plaatste.

Bovenop het gebouw bevindt zich een kleine toren. In den bovendriehoek van den voorgevel prijkt het wapen der gemeente en daaronder treft men in vergulde Romeinsche cijfers het jaartal 1843 aan.

In vroeger tijd diende het stadhuis tevens tot Kantongerecht. Sedert de opheffing van het kanton Boxtel echter is de zetel van het gemeentebestuur er alleen gevestigd gebleven.

Het Stadhuis.

Ter linkerkzijde het antieke geveltje van het Vrouwengasthuis.

Boxtel's gemeente bezit nog een historisch bouwwerk in den **Gemeentetoren**.

Bij de geschiedenis van de oude St. Petruskerk, hier voor weergegeven, maakten we reeds terloops melding van dezen toren.

Uren ver in den omtrek is de spits zichtbaar. Vooral wanneer men vanuit Eindhoven of 's-Hertogenbosch over den grooten keiweg zich naar Boxtel begeeft, trekt het hooge bouwwerk de aandacht.

Menig voetganger of wielrijder, die het oog gevestigd hield op de torenspits en in den waan verkeerde nu spoedig Boxtel te zullen bereiken, werd door de hoogte van bouw misleid en deed de ervaring op, dat de afstand toch grooter was dan hij aanvankelijk meende.

Door den heer Heezemans te 's-Hertogenbosch werd een onderzoek naar de historische waarde van den toren ingesteld en deze historicus stempelde hem als een belangrijk werk. Het onderste gedeelte dagteekent uit de XVe eeuw. Het is opgetrokken van baksteen, versierd met gehouwen steenwerk (tufsteen).

De spits is niet meer de oude Middeleeuwsche die, zooals met grond kan ondersteld worden, is afgebrand, hetzij in de Geldersche, hetzij in de Spaansche oorlogen, misschien door bliksem of eenig ander onheil.

De tegenwoordige spits dagteekent hoogstwaarschijnlijk uit de jaren 1610 of 1615. In die jaren toch werden in dit gewest op last der Aartshertogen Albert en Isabella al de kerken, die in den loop der oorlogen schade geleden hadden, hersteld.

Behoorde de toren vroeger tot de St. Petruskerk, tegelijk met die kerk ging hij over in handen der Protestanten. Al werd de kerk in latere jaren den Katholieken weer gegeven, de toren bekwamen zij nimmer terug. Hij is tot op heden gemeente-eigendom.

* * *

Gemeente-Gasfabriek. De gasfabriek te Boxtel werd op particulier initiatief opgericht in 1865. Tot den jare 1911 was de fabriek gelegen aan de Nieuwstraat. In laatstgenoemd jaar evenwel bouwde de M.A.B.E.G. te Utrecht eene nieuwe fabriek op Molenwijk en werd de „N. V. Gasfabriek Boxtel” een net, welingericht bedrijf rijk.

Ruim 10 jaren functioneerde, en het mag gezegd, bloeide het nieuwe gasbedrijf onder M.A.B.E.G.

Echter, enerzijds was de gemeente Boxtel geneigd tot overname en anderzijds bleek men wel te vinden, zij het dan ook niet zoo aanstonds, voor verkoop.

Van gemeentewege werd eene Commissie in het leven geroepen, belast met de onderhandelingen betreffende den aankoop.

Jaren lang duurde die onderhandelingen tusschen gemeente en Naamlooze Vennootschap. Soms zelfs dreigden ze op het doode punt te geraten, doch steeds werd een nieuwe weg gezocht naar de overeenkomst.

Eindelijk dan, in 1922, werd de Commissie, onder het beproefd en kundig voorzitterschap van den Heer J. Phaf, het met de „N.V. Gasfabriek Boxtel” eens, en nog op

1 October van dat jaar werd de gemeente voor een bedrag van f 98.000.— eigenares.

Maakte de gasfabriek als particulier bedrijf een goede figuur, de bloei zou nog toenemen onder het gemeentelijk beheer.

Geleidelijk steeg het aantal aansluitingen, dat thans 1090 bedraagt. Vooral werd (en wordt nog) werk gemaakt van aansluiting voor kamerverwarming.

Op voortreffelijke wijze dient het gemeentebestuur de belangen der gasverbruikers, door het zoo laag mogelijk stellen der gasprijzen.

Reeds aanstonds na de overname der fabriek werden de gasprijzen verlaagd en nog voor zeer korten tijd terug zijn deze wederom herzien en gebracht op:

Bij gebruik van:

13 cent per M^3 voor lichtgas	1— 30 M^3 per maand
11 cent per M^3 voor lichtgas	30—100 M^3 per maand
10 cent per M^3 voor lichtgas	100—500 M^3 per maand

Gasprijs voor verwarming en industrie 7 cent per M^3 .

De gasproductie bedraagt per jaar 380.000 M^3 .

Het beheer over de gasfabriek wordt gevoerd door Burge-meester en Wethoudersmet de Commissie van Bijstand in het beheer.

Electriciteits-Bedrijf.

De Electricische Centrale te Boxtel werd door de Haarlemsche Machinefabriek, voorheen Gebrs. Figée, in 1899 opgericht.

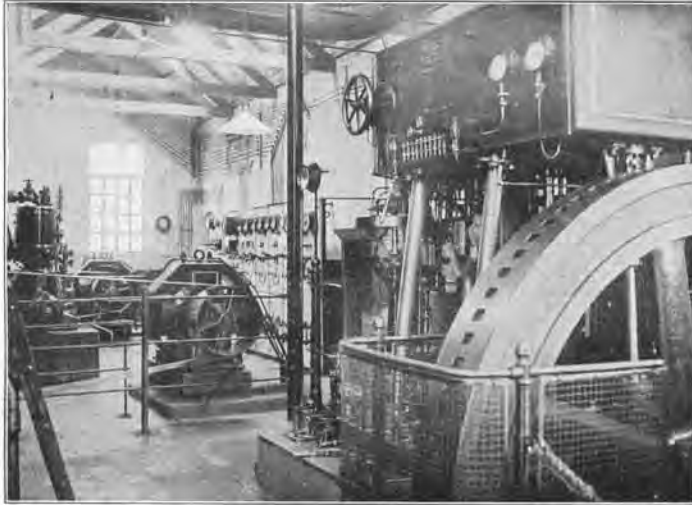
Nog geen enkele gemeente in Noordbrabant zag destijds binen hare grenzen

Kantoorzijde der Electricische Centrale.

electrische verlichting, geheel Nederland telde nog slechts enkele electriciteitsbedrijven.

Op 17 Juni 1899, werd door Zijne Excellentie, den Commissaris der Koningin in Noordbrabant, Baron van

Een hoekje der machinekamer van de Electricische Centrale.

Voorst tot Voorst, de Electricische Centrale feestelijk geopend.

Begonnen werd in 1899 met circa 40 aansluitingen licht voor particulieren, 40 gloei- en 9 booglampen voor straatverlichting en met de verlichting van het station en emplacement der Staatsspoorwegen.

Kort na de oprichting kwam het bedrijf in beheer bij de Maatschappij voor Electricische Centraalstations te Haarlem, Directeur de Heer Ir. F. C. Dufour, aan welke Maatschappij de Electricische Centrale Boxtel, thans nog behoort.

In de eerste exploitatiejaren steeg het aantal afnemers slechts langzaam, daarna kwam geleidelijk verbetering en thans zijn op het net der Centrale aangesloten niet minder dan:

52 installaties met 103 motoren, gezamenlijk vermogen 340 P.K.

680 installaties met 7000 lampen en verdere toestellen particuliere verlichting.

140 lampen voor straatverlichting.

Het vermogen der Centrale in P.K. uitgedrukt bestond bij de oprichting uit 130 P.K. In de 25 jaren van het

bestaan is dit vermogen gestegen tot 500 P.K., uitsluitend stoombedrijf.

De stroomprijzen bedragen:

Voor kracht:

de eerste 300 K.W.U. per maand f 0.20 per K.W.U.

de volgende 300 K.W.U. per maand f 0.18 per K.W.U.

boven de 600 K.W.U. per maand f 0.15 per K.W.U.

Voor licht: per K.W.U. f 0.30.

Uit het overzicht der prijzen kan worden geconcludeerd dat deze, in vergelijking met die van de P.N.E.M. over het algemeen, aanmerkelijk lager zijn.

Stoornissen in het bedrijf kwamen in de 25 jaren van bestaan bijna nimmer voor.

De Electriche Centrale mag met recht een zegen voor Boxtel worden genoemd.

Watervoorziening. Tal van inwoners zijn er te Boxtel, die opzichts de kwaliteit van het pompwater in de door hen bewoonde panden, geen klagen hebben. Jammer genoeg kan dit echter niet van allen gezegd worden. Meer speciaal in de woningen aan de Binnendommeltjes mist men goed drinkwater, en is men vaak genoodzaakt bij de overburen zijn heil te zoeken.

Aan het gemeentebestuur ontging het bezwaar hieraan verbonden en het hygiënisch voordeel dat zou worden verkregen door oprichting eener drinkwaterleiding geenszins, en reeds voor geruimen tijd terug kreeg de Commissie voor de Gasfabriek opdracht, tevens plannen te beramen om te geraken tot oprichting eener gemeentelijke drinkwaterleiding.

Na langdurige, ernstige overweging en deskundige voorlichting, kwam in de raadsvergadering van 26 October 1923 het voorstel van Burgemeester en Wethouders en de Commissie, om in principe te besluiten tot de oprichting eener waterleiding aan de orde. Krachtdadig werd door het Dagelijksche Bestuur aangedrongen op het nemen van dit besluit. Schitterende pleidooien vóór de oprichting hield de Wethouder-Voorzitter der Commissie, de heer J. Phaf.

Evenwel, meerdere raadsleden vreesden te hooge kosten van aanleg en exploitatie, en gaven die vrees dan ook ter vergadering te kennen.

Uiteraard wenschten Burgemeester en Wethouders een

voor Boxtel zoo gewichtig raadsbesluit met overgrootte meerderheid van stemmen te zien genomen.

Zoo waren de tijdens de bespreking geopperde bezwaren oorzaak, dat Burgemeester en Wethouders hun voorstel terugnamen, in afwachting van gunstiger tijden.

Van de oprichting der waterleiding zou vooralsnog niets komen, was het algemeen gevoelen. Doch neen, in de eerstvolgende vergadering van den gemeenteraad op 21 December 1923, deed de heer A. de Haas, die op 26 October tevoren niet ter vergadering aanwezig was, het voorstel, Burgemeester en Wethouders op te dragen op nieuw met plannen uit te komen. Dit voorstel vond voldoende steun en werd aangenomen.

Zoo is dan bij velen de hoop herleefd binnen afzienbaren tijd eene gemeentelijke drinkwaterleiding te zien opgericht.

Zeker, het werk is groot, de kosten hoog, doch als straks de nieuwe waterleiding er komt, zal de oprichting ongetwijfeld blijken te zijn: een groote stap naar hooger bloei der gemeente.

Bevolking. Het volkskarakter van Boxtel's ingezetenen is het open karakter, dat iederen Noordbrabanter kenmerkt en waarvan we als hoofdtrekken noemen: godsdienstigheid, gulheid, werkzaamheid, dienstvaardigheid, verknochtheid aan den geboortegrond en trouw.

Gemoedelijkheid heerscht in het stadje Boxtel. 't Is die gemoedelijkheid, eveneens den Brabanter eigen, waarvan Dr. C. R. Hermans in zijn geschied- en aardrijkskundig werk zegt:

„Ontmoet hij (de Brabanter) vreemdelingen, hij zal zijn best doen om die te verplichten en vóór te komen. Willen zij zich wederkeerig met hem inlaten, dan worden zij oogenblikkelijk aangemerkt als inwoners en hun een glas bier toegebracht of op hunne gezondheid geklonken.”

Het is eene algemeen voor waar aangenomen opmerking, dat de bevolking eener gemeente toeneemt, naar mate de welvaart der inwoners grooter is, doch dat die afneemt als de middelen van bestaan geringer worden. Het mag daarom voor Boxtel een verblijdend verschijnsel worden genoemd, dat het bevolkingscijfer jaarlijks niet onbelangrijk stijgt.

In 1822 bedroeg het zielenaantal 3212, in 1840 4222,

in 1870 4800, in 1890 6082, in 1910 8025, in 1917 9355 en op 31 December 1923 10258.

In 13 jaar tijds is de bevolking dus vermeerderd met 2233 inwoners, wat bijna $\frac{1}{4}$ van de bevolking van thans beteekent. In het jaar 1923 alleen is de bevolking toegenomen met 247 personen.

De loop der bevolking over dat jaar was als volgt:

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Bevolking op 31 December 1922:	5034	4977	10011
In 1923 geboren:	159	158	317
In 1923 gevestigd:	317	353	670
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Samen	5510	5488	10998
In 1923 overleden:	65	53	118
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	5445	5435	10880
In 1923 vertrokken:	287	335	522
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
Bevolking op 31 December 1923:	5158	5100	10258

Belastingen. Bij het kiezen van een woonplaats geldt, naast talrijke factoren, als daar zijn ligging, verbindingen, enzoovoorts, onder de huidige omstandigheden, mede als leidend motief: belastingen.

Het is daarom dat wij op dit punt wat uitvoerig meenen te moeten zijn. Boxtel kan op het stuk der belastingen den toets der critiek veilig doorstaan.

Niet, dat het zich kan roemen als een der weinige plaatsen, waar het belastingwezen als een soort „verplicht stuk van het programma” op de gemeentebegroting wordt beschouwd. Met dit hier neer te schrijven zouden we aan de waarheid te kort doen. In vergelijking met andere, soortgelijke gemeenten evenwel, is de belasting in Boxtel niet hoog te noemen.

Ter illustreering hiervan verwijzen wij naar de publicatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek, betreffende den belastingdruk, welke publicatie bedoelt een beeld te geven van den belastingdruk, rustende op het inkomen en het vermogen der inwoners van de verschillende gemeenten in Nederland, alsmede naar het verschenen werk van bedoeld bureau „Statistiek verruiming gemeentelijk belastinggebied 1921”, waarin o.m. de opbrengt van alle belastingen afzonderlijk wordt vermeld.

Wij doen een greep uit het overzicht van den belasting-

druk 1923/1924, ons daarbij bepalende tot gemeenten in de Provincie Noordbrabant gelegen.

Gemeentelijke inkomstenbelasting, welke betaald moet worden bij een zuiver inkomen van:

	f 1000.—	f 2500.—	f 5000.—	f 10.000.—	Aantal gemeentelijke opcenten	
					Personeele belasting	Vermogens belasting
Boxtel	f 10.50	f 66.—	f 185.25	f 495.—	50	—
Dongen	„ 15.90	„ 96.90	„ 314.10	„ 851.10	80	100
Gilze c.a.	„ 19.—	„ 91.25	„ 220.—	„ 492.50	100	25
Loon op Zand	„ 10.40	„ 92.40	„ 274.40	„ 742.74	50	100
Oudenbosch . .	„ 16.99	„ 74.58	„ 192.55	„ 507.43	40	—
Uden	„ 10.50	„ 63.25	„ 159.50	„ 376.—	—	—
Veghel	„ 19.95	„ 83.82	„ 227.32	„ 719.60	—	100

Wij merken hierbij op, dat bovenstaande greep de inkomsten betreft voor gehuwden zonder kinderen over het belastingjaar 1923/1924.

De kinderaftrek is hier als volgt:

Voor één kind (eigen of aangehuwd) beneden den leeftijd van 16 jaar wordt het zuiver inkomen verminderd met f 50.—; voor 2 kinderen met f 110.—; voor 3 kinderen met f 180.—; voor 4 kinderen met f 260.—; voor 5 kinderen met f 350.—; voor 6 kinderen met f 450.— en voor elk volgend kind meer met f 100.—.

Evenzoo heeft deze vermindering plaats voor kinderen van 16 jaar en daarboven, die door lichaams- of zielsgebreken buiten staat zijn in hun onderhoud te voorzien en die geheel ten laste der belastingplichtigen zijn.

Bovenstaande tabel zal doen zien dat, voor wat betreft de gemeentelijke inkomstenbelasting, Boxtel geen slecht figuur maakt, wat analogisch met zich brengt, dat zulks eveneens geldt voor het totaal van den belastingdruk op het inkomen, immers, de verschuldigde Rijksinkomstenbelasting (in hoofdsom en opcenten voor het Leeningsfonds) alsmede de Verdedigingsbelasting II is in de Provincie voor iedere gemeente gelijk.

Het belastbaar inkomen wordt in deze gemeente verkregen door het zuiver inkomen te verminderen met f 600.— voor noodzakelijk levensonderhoud.

De belastingplichtigen worden — naarmate van hun jaarlijksch belastbaar inkomen — gerangschikt in klassen.

Onderstaand volgt een tabel, bevattende een paar klassen, waaruit tevens blijkt het bedrag, dat in die klassen aan belasting moet worden betaald.

Klasse	Belastbaar inkomen	Bedrag der belasting per Klasse
1	f 50.— tot f 100.—	f 0.75
10	≈ 900.— „ ≈ 1000.—	≈ 19.—
25	≈ 2400.— „ ≈ 2500.—	≈ 58.—
50	≈ 4900.— „ ≈ 5000.—	≈ 141.—
100	≈ 9900.— „ ≈ 10000.—	≈ 355.—

De bedragen dezer belasting worden in de bestaande verhouding gelijkvormig vermeerderd of verminderd, naar dezelfde mate, waarin de opbrengst — die tot dekking der uitgaven overeenkomstig de behoeften van het dienstjaar noodig is — meer of minder bedraagt dan die, welke met in bovenstaande tabel voorkomend tarief is te verkrijgen.

Zoo bedroeg het verhoudingscijfer in het belastingjaar 1923/1924: 1,5 en is het voor 1924/1925 bepaald op 1,7. Het laat zich evenwel aanzien, dat in de toekomst dit cijfer aanmerkelijk zal kunnen worden verlaagd.

Gelijk iedere andere gemeente, is ook Boxtel momenteel zwaar belast.

Het onderwijs vraagt — vooral na de gelijkstelling — zeer zware financiële offers.

De distributieschulden eischen thans nog groote bedragen aan rente en aflossing. Wanneer deze schulden zullen zijn afgelost — en het daghet daaromtrent in het Oosten — zal de gemeente voelbaar verlicht zijn, hetgeen naar menschelijke berekening binnen zeer afzienbaren tijd, een dalende richting op het punt van belastingen met zich zal brengen.

Desniettemin rust op het gemeentelijk bestuur de zware verantwoordelijke plicht op dit punt steeds — vooral thans — zeer omzichtig te zijn. Zeker, de zuinigheid mag de wijsheid niet bedriegen, maar daarnaast gelieve het toch in oog te houden dat voor dit acute onderwerp de stelling: „après nous le déluge” niet opgaat.

Zij het misschien ten overvloede, wordt hierbij opgemerkt, dat uit het vorenstaande (vooral uit de eerste tabel) geen gevolgtrekking kan worden gemaakt over den financiële toestand der gemeente. Doch ook op dit punt maakt Boxtel geen slecht figuur.

Het behoeft geen betoog, dat eene gemeente, die schuld, ja zelfs heel wat schuld heeft, er toch finantieel zeer goed voor kan staan.

Wij vreezen te veel te vragen van het geduld van den aandachtigen lezer, omtrent dit onderwerp. Het is daarom dat wij op dit punt niet verder willen uitwijden, doch ons beperken tot eene korte opsomming — hier en daar wat aangevuld — van de bronnen van inkomsten die deze gemeente uit andere belastingen heeft. Immers met een eindiging na de behandeling — zij het dan ook vrij uitvoerig — der gemeentelijke inkomstenbelasting, zouden wij onvolledig zijn.

Naast de 50 opcenten, die Boxtel heft op de hoofdsom der personeele belasting, — wij vermeldden dit reeds in de eerste tabel hiervoor — heft ze nog:

80 opcenten op de hoofdsom der belasting op de gebouwde eigendommen; 20 opcenten op die der ongebouwde eigendommen, alsmede 48 opcenten op de hoofdsom der dividend- en tantièmebelasting.

Opcenten op de hoofdsom der Rijksinkomstenbelasting en opcenten op die der Vermogensbelasting, worden alhier niet geheven.

Behalve uit de genoemde opcenten put de gemeente nog gelden uit:

- a. Hondenbelasting i.c. f 3,50 per hond en per jaar.
- b. Schoolgelden.

Voor vergelijking met andere gemeenten volgt hieronder een kleine staat der schoolgeldheffing.

Klasse	Bedrag van het belastbaar inkomen	Verschuldigd schoolgeld per jaar en per leerling	
		Gewoon lager onderwijs	Uitgebreid lager onderwijs
1	Van f 800.— tot f 1000.—	f 3.—	f 3.90
4	„ „ 1400.— „ 1600.—	„ 6.60	„ 8.40
8	„ „ 2500.— „ 3000.—	„ 13.80	„ 18.60
13	„ „ 5000.— „ 6000.—	„ 28.20	„ 40.20
18	„ „ 10.000.— en meer	„ 54.60	„ 79.60

Het schoolgeld is alleen verschuldigd over de maanden, gedurende welke de kinderen als leerlingen van de school staan ingeschreven, de vacantiën inbegrepen.

c. eene belasting op tooneelvertooningen en andere vermakelijkheden. Aan deze belasting is verschuldigd bij entreeprijzen, 15 0/0 van den entreeprijs; voor vermakelijkheden (tooneelvertooningen, enz.), gratis gegeven door vereenigingen voor hare leden, 5 0/0 per jaar van de jaarlijksche contributie of lidmaatschapsgelden, terwijl een afzonderlijk tarief geldt voor danspartijen gedurende de kermisdagen en voor kosteloze muziekuitvoeringen (strijkjes en dergelijken).

d. Markt-, Weeg-, Leges-gelden en Vergunningsrecht.

Gemeentewerken. Boxtel verkrijgt in de laatste jaren, een meer en meer aesthetisch aanzien.

Reeds werd de Stationstraat betrottoird, de ingang van den tunnel bij het station verfraaid, de Markt geplaveid. Verschillende straten en wegen als Stationstraat, Breukelschestraat, Brugstraat, Verlengde Nieuwe Kerkstraat en weg naar de Gasfabriek en Boterfabriek ondergingen verbetering of verharding, en nog zit bij het Gemeentebestuur de bedoeling voor, krachtdadig de hand te leggen aan verbetering van vele andere wegen, zoowel kunst- als landwegen.

De inkomst binnen Boxtel vanaf den verkeersweg van 's-Hertogenbosch heeft eene belangrijke verfraaiing ondergaan ter hoogte van de St. Petruskerk, waar een bredere brug over het Binnendommeltje werd geslagen.

Oude muren en de onsierlijke torenschool werden daar afgebroken.

Marktwezen. Nog voor enkele jaren terug werden de weekmarkten te Boxtel, zoowel door kooplieden als door het publiek, slechts zeer matig bezocht.

Allengs echter werd het bezoek drukker en vooral den laatsten tijd heerscht er eene ongekende bedrijvigheid. In hoofdzaak eieren, groenten en manufacturen worden ter markte aangevoerd.

Een groote verbetering onderging het Marktpllein, voor enkele maanden terug, door beklinking van het terrein.

Een matig standgeld wordt van de marktkooplieden geheven, met de incasseering waarvan is belast, een marktmeester.

De marktdagen te Boxtel zijn:

a. de gewone markt: op den Vrijdag van iedere week.

b. de groote of jaarmarkt: op den voorlaatsten Donderdag der maanden April en October.

c. de kermis: van Zondag na 15 Augustus tot en met den daaropvolgenden Woensdag.

Politie. Boxtel huisvest een voldoende aantal politiemannen, ter handhaving der openbare orde en veiligheid.

Men treft er aan eene Brigade der Koninklijke Maréchaussée en het Gemeentelijk Politiecorps.

Reeds zeer langen tijd heeft de Brigade der Koninklijke Maréchaussée te Boxtel bestaan.

Volgens een rapport van November 1841 bestond zij destijds uit 5 hoofden, waarvan 4 te paard en 1 te voet.

De organieke sterkte is thans 5 hoofden, allen bereden.

Brigade-Commandant is een opperwachtmeester, waaraan zijn toegevoegd een onderofficier en voorts manschappen.

Het gemeentelijk politiecorps is samengesteld uit één chef-veldwachter en vier veldwachters. Een dier veldwachters verricht met den gemeentebode, die tevens onbezoldigd rijksveldwachter en dienaar van politie is, nachtwachtdiensten.

In het kerkdorp Gemonde worden nog aangetroffen een Rijks- en een Gemeenteveldwachter.

In het jaar 1923 werden door de gemeentepolitie opgemaakt 238 processen-verbaal tegen respectievelijk 297, 257 en 310 in de jaren 1922, 1921 en 1920.

Nog bestaat te Boxtel eene rustende Vrijwillige Burgerwacht, die bij ongeregeldheden steeds kan worden in het geweer geroepen.

Brandweer. Al woedden in Boxtel reeds sedert lang geen branden van beteekenis, toch is men op dit onheil bedacht en weet men zich uitgerust met moderne middelen en toestellen tot bestrijding van het vuur.

De brandweer, aan het hoofd waarvan de Burgemeester staat, telt één opperbrandmeester, twee brandmeesters en een tiental brandweerlieden.

In 1920 werd een nieuwe Magirusmotorbrandspuit aangekocht, berekend voor het geven van circa 800 liter water per minuut, en nog in het begin van dit jaar werden ten huize der verschillende brandweerlieden alarmsignalen aangebracht, waardoor het mogelijk is gemaakt, dat van uit de achter het stadhuis gelegen woning van den gemeentebode, in een minimum van tijd die brandweerlieden kunnen worden opgeroepen.

Nagenoeg in alle deelen der gemeente kan worden beschikt over groote hoeveelheden water, benoodigd voor het blusschingswerk.

Volksgezondheid. De behartiging van de Volksgezondheid in Boxtel, wordt voor het overgrootste deel ter hand genomen door de alhier algemeen bekend en geroemd zijnde Dr. Hoek's-Vereeniging.

In Mei 1909 opgericht, werd deze vereeniging goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 14 Augustus 1909.

Een woord van warme hulde, voor den stichter dezer vereeniging, die tot op heden nog steeds met de hem eigene activiteit en opgewektheid, het Voorzitterschap bekleedt, is hier op zijn plaats.

Veel, onbegrijpelijk veel, heeft deze vereeniging, dank zij haren eminenten stichter, aan Boxtel's volksgezondheid gedaan.

Hoe zou het dan ook te betreuren zijn, indien bewaardheid werden de woorden door hem in het vijftiende Jaarverslag dier vereeniging neergelegd: „ik vrees dan ook, dat over eenige jaren de vereeniging door gebrek aan geld zal gaan kwijnen en langzamerhand verdwijnen”. Hoeveel te meer sluiten wij ons aan bij zijne hoop, dat hij geen profeet zal zijn!

De Dr. Hoek's-Vereeniging treedt voortdurend in

verbinding met de Wit-Gele-Kruisverenigingen in de Bisdommen 's-Hertogenbosch en Breda en de Provinciale Noordbrabantsche Vereeniging „Het Groene Kruis”.

Dr. P. M. Hoek, de stichter der Dr. Hoek's-Vereeniging.

Dank zij de Dr. Hoek's-Vereeniging staat in Boxtel de z.g. wijkverpleging op een hoog peil. Van de werkkraft en de werkzaamheid van de Zuster E. Schenk wordt door eenieder die met haar kennis maakte, hoog opgegeven.

In 1923 legde zij 2795 bezoeken af, benevens 482 contrôle-bezoeken bij tuberculoselijders in 35 gezinnen.

Een der Eerwaarde Zusters van het Liedegesticht Duinendaal, over welk gesticht hiervoor reeds werd gehandeld, is belast met het beheer der instrumenten en verbandmiddelen der vereeniging.

Op 10 October 1910 werd aan dit gesticht een kliniek verbonden, waar aan minvermogende zieken gratis hulp wordt verleend. Ook staan de Zusters van het gesticht de geneesheeren steeds ter zijde bij operaties in het ziekenhuis.

Naast deze kliniek bezit de Vereeniging nog verschillende verbandkistjes en 4 ligtenten.

Als het ware samengeweven met de Dr. Hoek's-Vereeniging werkt in Boxtel op het gebied der Volksgezondheid de „Onderlinge Ontsmettingsdienst voor Boxtel, St. Oedenrode en Schijndel”.

Dat deze vereeniging uitstekend werkt moge blijken uit het feit, dat tal van gemeenten van hare diensten — die zij steeds welwillend verleent — een gretig gebruik maken.

Door den „Onderlingen Ontsmettingsdienst” werden in 1923 45 ontsmettingen in 14 gemeenten verricht n.l. te:
Berghem 1 ontsmetting wegens tuberculose,
Berlicum 8 ontsmettingen wegens diphtheritis,
Best 1 ontsmetting wegens tuberculose,
Boxtel 6 ontsmettingen wegens tuberculose,
Esch 1 ontsmetting wegens typhus,
Gemert 1 ontsmetting wegens tuberculose,

Hedikhuizen 1 ontsmetting wegens tuberculose,
Leende 1 ontsmetting wegens tuberculose,
Moerdijk 1 ontsmetting wegens tuberculose,
St. Oedenrode 2 ontsmettingen wegens tuberculose,
idem 5 ontsmettingen wegens diphtheritus,
idem 1 ontsmetting wegens typhus,
Oisterwijk 1 ontsmetting wegens tuberculose,
Schijndel 3 ontsmettingen wegens tuberculose,
Udenhout 3 ontsmettingen wegens diphtheritus,
Vught 1 ontsmetting wegens typhus.

Wanneer men deze verrichtingen van den „Onderlingen Ontsmettingdienst” nagaat en daarbij de bevolking der diverse gemeenten mede tot basis neemt, dan maakt Boxtel op het gebied van de Volksgezondheid geen slecht figuur. Ook de uitkomsten van dien Dienst van vorige jaren spreken voor Boxtel ten beste.

Veilig kan dan ook worden gezegd dat de Volksgezondheid in Boxtel zeer bevredigend is te noemen.

Eveneens neemt een werkzaam aandeel in de onderwerpelijke materie de alhier zetelende Gezondheidscommissie.

Een flink arbeidsveld vond deze Commissie in 1923 bij het treffen eener regeling i. z. de vervuiling van de Dommel, de stankverspreiding der exportslagerij, alsmede op het gebied der drinkwatervoorziening.

Voor wat betreft den Vleeschkeuringsdienst, treedt Boxtel op als centrum-gemeente.

De dienst bestaat nog te korten tijd om veel van de resultaten te kunnen melden. Een feit evenwel is, dat hij uitermate goed functioneert.

Als gemeente-geneesheeren zijn aangesteld de heeren C. Hoek en K. E. L. Wösten, beiden artsen alhier en als gemeente-vroedvrouw fungeert Mej. R. de Haas-Selhorst.

Ten slotte vermelden wij nog het bestaan der Bad- en Zweminrichting aan het Molenpad, waar, zoowel voor dames als voor heeren dagelijks gelegenheid is tot baden en zwemmen.

Volkshuisvesting. Van gemeentewege werden in den loop der laatste jaren ter verbetering der Volkshuisvesting niet minder dan 74 woningen gesticht. Teneinde de aangelegenheden betreffende het onderhoud en het verhuren dezer woningen zoo goed mogelijk geregeld te zien, werd

eene „Stichting tot Beheer en Exploitatie van Woningen c.a. en Terreinen te Boxtel” in het leven geroepen.

Naast deze Stichting telt Boxtel nog een tweetal Bouwvereeningen, die in de jaren, waarin de woningnood het hoogst was, door nieuwbouw, medewerkten om het te kort aan woningen aan te vullen.

Deze vereeningen zijn: de Middenstandswoningbouwvereening „Het Huisgezin” en de Bouwvereening „St. Joseph”.

De Bouwvereening „St. Joseph” stichtte 16 arbeiderswoningen, terwijl de Bouwvereening „Het Huisgezin” 6 middenstandswoningen deed verrijzen.

Van de gelegenheid om te profiteeren van den z.g. premiebouw werd te Boxtel een druk gebruik gemaakt. Een 70-tal woningen werden dan ook met dezen, door het Rijk gegeven steun, gesticht.

Naast dit alles is het Gemeentebestuur er op uit het particulier initiatief op het punt Woningbouw, zooveel mogelijk aan te wakkeren.

Ter bereiking van dit doel stelt het Bestuur eenieder in de gelegenheid om goeden bouwgrond, die de gemeente in eigendom heeft, tegen een zeer lagen prijs te koopen, met de restrictie evenwel, dat men alsdan, binnen een bepaalden tijd tot het bouwen van een of meer woningen verplicht is. Van deze geboden gelegenheid, voordeelig grond te koopen, wordt een veelvuldig gebruik gemaakt.

Teneinde eenigermate een beeld te geven van den particulieren woningbouw zij hier vermeld, dat tusschen 1 Januari 1921 en 1 Juni 1924, 132 nieuwe woningen werden gebouwd en 32 woningen verbouwing ondergingen, waarvan de kosten van verbouwing per woning meer dan f 1000.— bedroegen. Vanaf 1 Januari 1921 tot 1 Augustus 1923 werd door particulieren aan woningbouw besteed een bedrag van rond f 587.275.—.

Arbeidsbemiddeling. Het zij vergund thans eenige oogenblikken te vragen voor de zaak der Arbeidsbemiddeling. Het vraagstuk der arbeidsbemiddeling, der werkloosheidsverzekering, der werkverschaffing, het vraagstuk der arbeidsmarkt in één woord, heeft de warme belangstelling van zeer velen, die oog hebben voor het wassende sociale leven van dezen tijd.

Wat is het doel der arbeidsbemiddeling? Welke is de

taak van het correspondentschap der Intercommunale arbeidsbemiddeling, 'n arbeidsbeurs in 't klein? Zijn taak is met een zeer algemeene uitdrukking aan te duiden: „het brengen van den waren man op de rechte plaats”.

De werknemer, hetzij hij hersen- dan wel handenarbeid verricht, ingeschreven als werkzoekende bij het Orgaan der arbeidsbemiddeling, kan rekenen op de hulp van het correspondentschap, dat kosteloos alles in 't werk stelt om den werknemer zoo spoedig mogelijk aan den arbeid te helpen, om hem zoo spoedig doenlijk, te brengen, daar, waar hij een vacature naar behooren kan vervullen. Vele werkgevers bekwamen door bemiddeling van het Correspondentschap de door hen verlangde arbeidskrachten.

Wij geven hieronder een overzicht van de verrichtingen van het correspondentschap der intercommunale arbeidsbemiddeling te dezer plaatse:

Jaar	Aantal ingeschreven werkzoekenden	Aantal aanvragen van werkgevers	Aantal plaatsingen
1921	413	7	8
1922	399	2	80
1923	387	13	79

Armwezen. De armenzorg te Boxtel berust bij een drietal instellingen van liefdadigheid, namelijk het Burgerlijk Armbestuur. De St. Vincentius-Vereeniging en de St. Elisabeths-Vereeniging.

Het Burgerlijk Armbestuur bestaat uit 5 leden, waar- onder vertegenwoordigers der particuliere vereenigingen St. Vincentius- en St. Elisabeths-Vereeniging. Dit Bestuur steunt alle behoeftigen, plaatst zieken en ouden van dagen in Sanatoria en Liefdegestichten.

De St. Vicentius-Vereeniging bestaat uit een Bijzondere Raad met 2 Conferenties n.l. één van St. Petrus en één van het H. Hart.

Het doel dezer Vereeniging is „eigen heiliging der leden”. Het middel daartoe: het bezoeken en steunen van arme huisgezinnen, voornamelijk die met kinderen.

De St. Elisabeths-Vereeniging beoogt de verzorging van behoeftige kraamvrouwen.

Doordat de twee laatstgenoemde vereenigingen vertegenwoordigd zijn in het Burgerlijk Armbestuur, is er steeds onderling contact, waardoor zoowel te overvloedige als te geringe steun zooveel mogelijk voorkomen wordt.

V. VOLKSNIJVERHEID.

a. **Industrieën.** De geschiedenis van Boxtel gewaagt van de goede reputatie, die de industriën dezer plaats in oude tijden verwierven.

Tot zelfs ver buiten 's lands grenzen ging deze befaamdheid.

„Een goede naam doet meer dan welke aanbeveling ook” zoo hoorden we onlangs zeggen, en dat ondervonden Boxtel's industrieën, die bloeiden, juist door de uitstekende producten die werden vervaardigd.

Waren het aanvankelijk bijna uitsluitend de linnen-, damast- en pellenfabrieken die het industriewezen van Boxtel uitmaakten, in later tijd werden er nieuwe takken van industrie — zij het in den beginne ook op zeer bescheiden voet — gevestigd.

Alras nam ook de productie in deze nieuwe bedrijven toe en uitbreiding op uitbreiding kwam tot stand.

Ongetwijfeld was de gunstige ligging die Boxtel verkreeg door den aanleg van het spoorwegennet, niet vreemd aan den bloei der onderscheidene industrieën.

Naarmate het verkeer toenam wies het fabriekenaantal allengs aan en Boxtel zou zeer zeker nog hooger plaats in Neerland's industriegebieden hebben ingenomen, hadde niet de noodlottige malaise ook aan deze gemeente een gevoeligen slag toegebracht.

De oorlogsramp nam een einde, men hoopte op ongekende welvaart, doch — schrille tegenstelling — het spook van malaise stak het hoofd op en trof de geheele nationale industrie.

Zij het ook gepaard met groote moeite, toch wisten Boxtel's industrieelen hunne fabrieken op gang te houden. Al was de afname klein, men gaf den moed niet op, doch beidde hoopvol de toekomst.

Niemand zal ontkennen dat ook thans de welvaart in den lande nog verre van rooskleurig is te noemen, doch wijst het afnemen der werkloosheid in tal van plaatsen, misschien niet op betere tijden?

Laten we het hopen — ook voor Boxtel.

Is eenmaal het oogenblik van ommekeer voor goed

gekomen, dan zullen Boxtel's industriën weer opwaarts gaan met rasse schreden, dan zal Boxtel weer den ouden naam van bloeiende industriëplaats erlangen. Niet beter is een kijkje op Boxtel's fabriekswezen te geven, dan door in het kort aan enkele voornaamste fabrieken een woord te wijden.

Daartoe diene:

N.V. Wijnbergen's Fabrieken. De Naamlooze Vennootschap Wijnbergen's Fabrieken, Exportslachterij en Vleeschwarenfabriek voert levend en geslacht vee uit naar alle deelen der wereld. De fabriek is gelegen aan den Bosch-eindweg, langs de spoorlijn Boxtel—Eindhoven, aan welke lijn zij zelve is aangesloten.

Het bedrijf is speciaal ingericht voor de bereiding van gezouten varkens, meer bekend onder den naam van „Bacon”, dat hoofdzakelijk voor de Engelsche markt bestemd is.

Diverse slachtproducten worden in de fabriek tot handelsartikelen verwerkt, vandaar dat nevenbedrijven als Vetsmelterij en Bloeddrogerij ontstonden. Eveneens worden fijne Vleeschwaren en Worst gefabriceerd.

Het benoodigde ijs, voor de verzending van versch vleesch in eigen koelwagens, wordt betrokken van het annexe bedrijf: de Ijsfabriek.

De ruim opgetrokken gebouwen zijn van jongen datum. In deze fabriek vinden geregeld circa 60 personen arbeid.

Sigarenfabriek H. J. van Susante & Co. Ook de Sigarenindustrie nam in Boxtel de laatste 25 jaren een groote vlucht.

De met energie en wijze durf begaafde Heeren van Susante, die voor ruim een kwart eeuw terug, hunne fabriek oprichtten, wisten in enkele jaren tijd hunne productie op te voeren tot ruim 10 miljoen sigaren per jaar. Op verschillende tentoonstellingen behaalden zij door hun uitstekend fabriekaats de hoogste onderscheidingen. Op de Internationale Nijverheidstentoonstelling in 1913 te Tilburg gehouden, aanvaardde Zijne Koninklijke Hoogheid den Prins der Nederlanden welwillend een kwantum sigaren, teneinde met het fabriekaats der firma van Susante & Co. kennis te maken.

In de crisisjaren hebben de firmanten hunne idealen, om nog meer uitbreiding tot stand te brengen, niet kunnen

verwezenlijken. Integendeel ging de productie, als gevolg van de algemeene malaise, sterk achteruit.

Echter, nauwelijks kwam eenige opleving in de sigarenindustrie of door groote activiteit en het leveren van uitermate goede kwaliteit sigaren, onder het seriemerk „Senco” werd de productie bijna tot het normale teruggebracht en thans wordt weer aan ruim 100 arbeiders werk verschaft.

Dat er tusschen firmanten en werklieden eene goede verstandhouding heerscht bewezen wel de luisterrijk gevierde feesten bij gelegenheid van het 12^{1/2} en 25-jarig bestaan der fabriek.

Onder de tactvolle leiding van de Gebroeders van Susante gaat deze firma een schoone toekomst tegemoet.

Kyaniseerinrichting J. H. Velsen. Op het gebied van houtbereiding tegen bederf, alsmede op het gebied van den houthandel (eiken- en dennenhout) behoort het bedrijf der firma J. H. Velsen, wel tot de bekendste.

Eerstgenoemde tak van industrie omvat speciaal de bereiding van telegraaf- en telefoonpalen tegen bederf. De bereiding heeft volgens twee systemen plaats, n.l. door inspuiting door middel van een oplossing van kopervitriool en door bereiding volgens het systeem Kyan (naar den uitvinder kyaniseeren genoemd) hetgeen hierin bestaat dat de palen gedurende een zeker aantal dagen, in een kwikzilverzsublimaat worden ondergedompeld in daarvoor speciaal gemetselde bakken.

De eikenhouthandel dezer firma bestaat in hoofdzaak uit den handel in spoor- en tramdwarsliggers, benevens in dien van bezaagd en beslagen eikenhout.

Gedurende de laatste jaren is deze zaak gestadig in bloei en omvang toegenomen, waartoe de bij uitstek gunstige ligging van het terrein zeer zeker het hare heeft bijgedragen.

Kyaniseerinrichting van Boeckel & van Hoogerwou. Deze firma is eigenlijk eene voorzetting van het bedrijf, dat ongeveer 50 jaren geleden door wijlen den Heer J. H. van Hoogerwou werd opgericht. Weliswaar geschiedde toen de bereiding tegen bederf op andere wijze, n.l. door middel van kopervitriool, doch de tegenwoordige firmanten de Heeren G. van Boeckel & W. J. H. van Hoogerwou meenden het allernieuwste, wat de wetenschap ten deze

biedt, aan hunne zaak te moeten verbinden, en kochten het patent van een systeem reeds in Duitschland toegepast, waardoor grooter duurzaamheid wordt verkregen. Door het hebben van patent op dit systeem is de firma van Boeckel & van Hoogerwou de eenige in Nederland die het mag toepassen. Voornamelijk worden telegraaf- en telefoonpalen en masten voor electriche installaties bereid, doch ook voor andere houtsoorten wordt dit middel aangewend ter vrijwaring tegen bederf.

Stoomzagerijen-Houthandel Firma M. A. van der Eerden. In 1835 werd door den Heer W. van der Eerden begonnen met houthandel, waaraan werd toegevoegd het zagen van stammen en boschexploitatie.

De Heeren J. A. en H. van der Eerden namen in 1862 de exploitatie over en breidden deze uit. In 1908 werd de zaak door den Heer M. A. van der Eerden geheel alleen voortgezet en wederom vergroot door het bouwen (in 1914) eener, naar de laatste eischen des tijds ingerichte stoomzagerij.

De Heer M. A. van der Eerden deed in 1917 de zaak aan zijn zoons over, die toen oprichtten een Commanditaire Vennootschap onder Firma. Vanaf dit oogenblik van overdracht was het speciaal de In- en Exporthandel die werd uitgebreid.

Al vrij spoedig, n.l. in 1920 werd overgegaan tot oprichting eener tweede zagerij in Duitschland.

De handel der firma bestaat hoofdzakelijk in: In- en buitenlandsche eiken, iepen, beuken, dennen, enz. gezaagd en beslagen bestekhout, dwarsliggers, palen en fijnere houtsoorten voor de Meubelindustrie.

N. V. Van Oerle's Band- en Damastweverijen. De Naamlooze Vennootschap Van Oerle's Band- en Damastweverijen, gelegen aan de rivieren de Dommel en het Smalwater, werd opgericht in het jaar 1916 door samenvoeging der reeds vele jaren bestaan hebbende damast- en linnenweverij onder de firma J. van Oerle & Zoon en der Bandweverij onder de firma Gebrs. van Oerle.

Deze weverijen ondergingen in den loop der laatste jaren aanmerkelijke uitbreiding en beslaan thans een bebouwde oppervlakte van circa 5000 M².

Meermalen verwierf het fabrikaat van deze bedrijven op tentoonstellingen de hoogste bekroningen, en mocht

de Naamlooze Vennootschap bij herhaling belangrijke bestellingen in damasten en linnengoederen uitvoeren voor H. M. de Koningin en Hoogstderzelve Moeder.

In 1903 werd een harer firmanten begiftigd met het Ridderkruis der Oranje-Nassau-Orde.

In volle capaciteit werken in de verschillende afdelingen ongeveer 300 arbeiders.

Het afzetgebied der N. V. beperkt zich niet tot het binnenland alleen, doch ook in het buitenland hebben haar artikelen een goeden naam verworven, zoodat een groot gedeelte harer productie voor export bestemd is.

Stoom- en Handweverijen Firma W. van der Eerden.

De handweverij dezer firma werd opgericht in 1862. In het jaar 1875 verbond men aan de weverij, eene wasch-inrichting, welke laatste al vrij spoedig eene stoomwasscherij werd met eene capaciteit van 40 P.K., speciaal ingericht voor legergoederen.

In 1918 werd aan de handweverij een stoombedrijf toegevoegd en aanstonds na overname der fabriek door een der zonen van den voormaligen firmant, in 1920, werd de wasscherij opgeheven en trad daarvoor in de plaats eene nieuwe stoomweverij, waardoor de capaciteit van het geheel werd vergroot tot 140 P.K. en het aantal weefstoelen verdubbelde. Nog werden toen bijgeplaatst z.g. zeildoekstoelen, ter vervaardiging van zeer zwaar doek tot 3500 m.M. breedte.

Het bedrijf omvat thans machinale weverij, bleekerij en appreteerderij, alsmede een handweverij. In de inrichting zijn de nieuwste en snelst loopende machines opgesteld, zoodat het grootst mogelijke rendement bij den kleinst mogelijken kostprijs kan worden verkregen.

Het fabriekaats bestaat thans bijna uitsluitend uit zwaar katoendoek, dekdoek, persenningdoek, waterdicht geweven en geïmpregneerd, en markiezendoek.

Kon. Fabriek P. C. van de Ven. De oudste van de thans te Boxtel bestaande weverijen is ongetwijfeld de Koninklijke Fabriek van damast, linnen en pellen der firma P. C. van de Ven.

Deze weverij toch werd voor bijna anderhalve eeuw terug opgericht.

Vrij spoedig na de oprichting maakte de firma naam om de fijnheid harer damasten, linnens en pellen, welke tot op

den huidigen dag nog steeds met de hand worden geweven.

Op later tijdstip werd de toen eveneens te goeder naam bekende weverij van der Voort met die der firma van de Ven samengesmolten, hetgeen zeer zeker aan het bedrijf ten goede kwam.

Hoe uitnemend het fabrikaat der firma van de Ven steeds geweest is, blijkt wel uit het feit, dat die firma hofleverancier was van Z.M. Koning Willem III en Z. K. H. Prins Frederik der Nederlanden.

Koning Willem III schonk haar zelfs de groote gouden medaille van verdienste.

Het fabrikaat der Kon. Fabriek wordt nog door zeer veel afnemers geprefereerd.

Damastfabriek Firma M. de Leeuw & Zoon. Deze fabriek is opgericht in het jaar 1836, en bestaat derhalve reeds meer dan 85 jaren.

Op zeer bescheiden voet met een paar handwevers begonnen, onderging het bedrijf in den loop der jaren tal van uitbreidingen.

Behalve gewone huishoudelijke linnenartikelen worden vooral fijne damasten, tafel en Kerkgoederen gefabriceerd, welke om de prima kwaliteiten bekend zijn, en een groot afzetgebied hebben, zoowel in binnen- als buitenland.

Tot begin 1924 was de zaak eigendom der familie de Leeuw, en ofschoon nadien in andere handen overgegaan, blijft de firmanaam M. de Leeuw & Zoon voortbestaan.

Weverij Firma A. B. Hertzberger. Ongeveer 25 jaren heeft deze weverij te Boxtel bestaan.

De artikelen die er vervaardigd worden zijn: satijn, damast, tijken, stores, zwaar katoendoek, gordijnstoffen en vooral markiezenlinnen in alle mogelijke genres.

Voor de krachtwerktuigen, in de fabriek opgesteld, wordt zoowel stoom als electriciteit gebezigd.

Aan de weverij is nog verbonden eene ververij en appreteerderij, zoowel ten dienste van eigen producten, als van die, in andere fabrieken vervaardigd.

Op volle kracht werkende, vinden in deze fabriek bijna 100 personen arbeid.

Stoomwasch-, Eerste Ozonbleek- en Strijkinrichting Crols & Co. Op het gebied van de waschindustrie mag de firma Crols & Co. alhier wel tot een der meest moderne en welbekendste in den lande gerekend worden.

In 1901 werd de wasscherij, als klein bedrijf, opgericht en mocht zich onder de energieke leiding van den Heer E. Crols, spoedig tot grooten bloei zien ontwikkelen, zoodat in den loop der jaren zesmaal tot uitbreiding moest worden overgegaan, om aan de vele aanvragen, uit het geheele land, te kunnen voldoen. Momenteel ontvangt de waschinrichting uit 80 verschillende plaatsen wasschen, wel een bewijs dat de keurige en degelijke behandeling der goederen wordt op prijs gesteld.

Door toepassing der nieuwste bleekmethode Ozonlucht (hetzelfde als natuurbleek) waarvan de firmanten tot op heden nog 't monopolie in Nederland bezitten, en door 't gebruik van de nieuwste machines op 't gebied der machinale wasscherij en strijkerij, is de firma Crols & Co. in staat aan de hoogst gestelde eischen te voldoen. Aan de inrichting is sedert kort ook nog verbonden een stoomververij en chemische wasscherij, waar alle goederen gereinigd en geverfd kunnen worden.

Ook voor de wasscherij „de Dommel” (welk naam de firma ook wel pleegt te dragen) ligt ongetwijfeld nog een schoone toekomst open.

* * *

Al werd hierboven, om een beter beeld te geven van hetgeen er in de in Boxtel bestaande fabrieken omgaat, op enkele bedrijven meer speciaal de aandacht gevestigd, dit sluit geenszins in zich dat de overige minderwaardig zouden zijn, of zich in minder goede conditie zouden bevinden.

Integendeel, er zijn tal van andere fabrieken die evenzeer eene beschrijving waard zijn als de boven behandelde: Immers, wie kent in Boxtel niet:

de Sigarenfabrieken: Firma H. J. van de Meerendonk, met haar seriemark „Zwaanca”; de N.V. Havana-sigarenfabrieken v/h firma Wed. H. van Gemert & Zoon, welke firma over het geheele land bekend is; Firma W. de Visser, een der oudste firma's op dit gebied te Boxtel (met tabaks-kerverij); Firma Gebr. Mandos, eene nieuwe fabriek die in korten tijd naam maakte;

de Houtzagerijen en Houtwerven: firma's J. van Hoogerwou, P. van der Hagen en Clercx, waarin veel omgaat;

de Weverijen: de groote weverij en bleekerij der firma W. J. van Hoogerwou;

de Wasscherijen: firma's J. W. van Oerle, M. H. Giesbers en Gebr. van Haeren-Ghijssens, allen eene goede reputatie genietende;

de Drukkerij en Boekbinderij firma J. P. Tielen eene bijna 25 jaar bestaande zaak die in dien tijd tot aanzienlijke hoogte is geklommen. Deze firma levert het meest gewone, doch ook het allerbeste werk wat verlangd wordt (zie de afwerking van dezen Gids, die op deze Drukkerij gemaakt werd);

de Stroohulzenfabrieken: firma's Van Rijckevorsel & Co. en A. D. Notten, in welke fabrieken ver over de 100 arbeiders werkzaam zijn;

de Schoenfabriek firma W. H. van Bovendeert, bekend om het uitstekend schoenwerk dat daar wordt vervaardigd;

de Chemische Fabriek: N.V. Dr. Hugo Weipert & Co's chemische fabriek; het nog onlangs opgerichte bedrijf ter vervaardiging van wasch- en appreteermiddelen.

Volgaarne hadden we al deze bedrijven een afzonderlijke beurt gegeven, ware het niet dat beperkte plaatsruimte ons bond te blijven bij slechts enkelen.

b. **Landbouw.** Moge Boxtel al niet zijn, wat men wel eens op eenigszins smalenden toon, een boerenplaats gelieft te noemen, toch kan niet ontkend worden, dat een belangrijk deel van deze gemeente zijn levensonderhoud wint in den landbouw.

Eigenaardig echter is wel, dat boerderijen niet in de kom der gemeente worden aangetroffen, maar bijna uitsluitend gevonden worden in de buitenwijken.

Haast zonder uitzondering zijn deze bedrijven gemengd: landbouw en veeteelt, — trouwens voor onze zandgronden een zeer gewoon verschijnsel — gaan hand aan hand; naast een kleine 2000 H.A. bouwland, ongeveer 1200 H.A. grasland.

Teelt de landbouwer zijn producten voornamelijk voor eigen gebruik in het bedrijf, als veehouder legt hij zich vooral toe op productie van melk, die grootendeels via de bloeiende coöperatieve stoomzuivelfabriek „de Hoop” in consumptie gebracht wordt, terwijl 't mesten van

runderen en varkens en de hoenderfokkerij geen onbe-
langrijke nevenbronnen van inkomsten uitmaken.

Zijn tuinbouw, warmoezerij, bloementeel en dergelijke tot dusverre nog van weinig beteekenis, jaar op jaar nemen deze in omvang toe, zoodat met grond mag worden ver-
wacht, dat binnen weinige jaren Boxtel in eigen behoefte
aan grove en fijnere groenten, bloemen, ooft, enzoovoorts
zal kunnen voorzien.

Een afspiegeling van het landbouwwezen vinden we
in de groote standsorganisatie: de afdeeling Boxtel van
den Noordbrabantsch-Christelijken Boerenbond, met zijn
onderafdeelingen en instellingen. We noemen hiervan:
1. De jonge Boerenstand; 2. Coöperatieve Stoomzuivel-
fabriek „De Hoop”; 3. Afdeeling Boxtel van den Handels-
raad; 4. Afdeeling Boxtel van de Brandassurantie van den
N. C. B.; 5. Afdeeling Boxtel van de Hagelverzekering
van den N. C. B.; 6. Afdeeling Boxtel van de Ongevallen-
verzekering van den N. C. B.; 7. Onderlinge Paardenver-
zekering; 8. Onderlinge Veeverzekering; 9. Fokvereniging
(Stierhouderij) I; 10. Fokvereniging (Stierhouderij) II.

Moge Boxtel's landbouw onder auspicie van deze ver-
eenigingen in bloei toenemen!

c. **Winkels.** De handeldrijvende en winkelnering-
doende Middenstand maakt een aanzienlijk deel van
Boxtel's bevolking uit.

De straten van het stadje volgende, vragen mooi winkels,
aantrekkelijke étalages, de aandacht.

Talrijk zijn natuurlijk de bakkers-, slaggers- en kruiden-
nierszaken, wijl daar toch de onontbeerlijke voedings-
middelen dagelijks moeten worden ingekocht.

Deze talrijkheid doet echter geenszins afbreuk aan de
grootte en welingerichtheid van ieder dier winkels af-
zonderlijk.

Verre vandaar, men wedijvert als het ware, wie de meest
moderne zaak, de keurigst verzorgde étalage en de meest
uitgebreide sorteering bezit.

Zindelijkheid en netheid — een eerste vereischte voor
levensmiddelen-verkoopplaatsen — straalt den bezoeker
tegen. Voorwaar een te roemen winkeliersdeugd.

Naast de genoemde eetwarenwinkels die, als in iedere
andere plaats, ook te Boxtel de hoofdschotel van het

winkelwezen uitmaken, behoeven tal van andere handelsartikelen in onderscheidene winkels tentoongesteld en ten verkoop aanwezig, een plaatsje in dezen Gids.

Zoo zijn er meerdere manufacturen en confectiezaken, die eene eereplaats innemen in Boxtel's winkelstand.

Ruim voorzien, modern ingericht en op juisten stand ondergebracht, sieren zij verschillende punten van ons stadje.

En wie tuurde nooit in de vitrines der galanterieën en allerlei luxe voorwerpen-bazars? Met kwistige hand gestrooide sieraden, en met kennersblik geplaatste keukengeriefelijkheden in bonte kleuren, doen veler oogen op zich vestigen.

De schoenenmagazijnen, zagen zij U niet meermalen van nabij?

Of waren het wellicht de schitterende gouden en zilveren voorwerpen in des juweliers uitstalkasten die U meer boeiden?

Hoe dikwijls staarden we — nog kind zijnde — zelf verlangend en vol bewondering op de lekkernijen, banket en suikerwerken, op diverse plaatsen uitgesteld!

En nauwelijks de kinderschoenen ontwasschen, voelden we ons aangetrokken tot de tallooze sigaren en sigaretten, die van achter het vensterglas ons toelachten.

We zouden willen doorgaan, doch hoeveel plaatsruimte zou het winkelwezen dan van ons niet vorderen?

Immers, weinig zal men zich wenschen aan te schaffen dat men elders moet gaan zoeken.

Zelfs een flinken wapenhandel, een antiquiteitenwinkel, motorhandelaren, meubelmagazijnen, voorzien van de meest luxe meubelen, en enkele schilderstukkenverkoopplaatsen is Boxtel rijk.

De handeldrijvende Middenstand, de ziel der gemeente, ontbreekt te Boxtel geenszins.

d. Hotels, Café's. In eene plaats, waar het reizigersverkeer levendig is, verwacht men onwillekeurig, flinke hotels en café's.

Op dit punt staat Boxtel niet achter bij gemeenten van gelijke, ja nog grootere verkeersdrukte.

De tunnel van het spoorwegstation uitkomende valt al aanstonds het hotel-café-restaurant „Gebr. van Boxtel” in het oog. Dit ruime hotel biedt in tuin en serre en aan

genaam zitje. Een aparte zaal doet dienst als eetzaal, vergaderzaal, enzoovoorts.

Kamers zijn beschikbaar voor 18 logé's. Aan het hotel is een auto- en rijtuigverhuurinrichting en garage verbonden.

In de onmiddellijke nabijheid van het station worden nog de gerenommeerde hotels „Theuwkens” en „Crefcoeur” aangetroffen.

Zich vanaf het station begevende in de richting van de Markt, ligt tegenover het Rijks-Post-, Telegraaf- en Telefoonkantoor, ter rechterzijde der Stationsstraat het hotel-café-restaurant „Riche”, vroeger alom bekend onder den naam „Hôtel van Dijk”.

Voor enkele jaren terug heeft dit hôtel eene algeheele restauratie ondergaan. Het voldoet thans aan de hoogste eischen, aan een hôtel te stellen. Aan de straatzijde bevinden zich eene gesloten en eene open waranda met terras, waar het een genoegelijk zitten is.

Het hôtel biedt plaatsruimte aan 20 logé's. Een auto-garage is aangebouwd.

Aan de Markt bestaan de hôtels „Het Vergulde Hert” en „De Kei”. Beiden bezitten een goeden naam en doen Boxtel's hôtelwezen alle eer aan.

Voor zeer korten tijd terug werd aan de Markt nog een modern ingericht café-restaurant geopend onder den naam „de Bijenkorf”. Ook hier heerscht eene aangename gezelligheid.

Kleinere inrichtingen zijn voorts over de geheele gemeente verspreid.

Ontspanningsoorden zijn: Café van Dongen op den Eindhovensche weg, de „Halsche Barrière” op den Bossche weg en café „van der Steen” op den weg naar de Renbaan.

Aan ieder van deze ontspanningsoorden is een speeltuin verbonden.

Het totaal aantal vergunninghouders bedraagt 39, het totaal aantal verlofhouders 13.

e. Ambachten, Beroepen. De aanwezigheid van een belangrijk aantal fabrieken, geeft in Boxtel vele handen werk. Zoo worden onder de nijvere ambachtlieden in grooten getale aangetroffen tabaksbewerkers, wevers, houtbewerkers en arbeiders(sters) werkzaam in de onderscheidene wasscherijen en bleekerijen.

De wijk Breukelen herbergt in hoofdzaak het spoorwegpersoneel, dat ook in ruime mate vertegenwoordigd is.

Tal van metselaars en timmerlieden vinden een goed bestaan in de te Boxtel gevestigde groote aannemersfirma's A. J. van der Heijden, J. de Koning, Gebr. van de Laar, A. van Heesch en anderen.

Meerdere ambachtslieden zijn er die zelfstandig hun beroep uitoefenen als electriciens, koperslagers, smeden, huisschilders, schoenmakers en dergelijken.

Bijzondere vermelding verdienen nog de kunstschildersateliers Bogaerts, Jansen en Knirsch. Eerstgenoemde firma heeft hare afnemers over de geheele wereld.

Ten slotte zij nog vermeld de talrijkheid der handelsreizigers die in Boxtel, het stadje in Brabant's centrum, een der voornaamste spoorwegverbindingspunten, hunne woonplaats kozen om vandaaruit het Noorden als het Zuiden, het Oosten als het Westen, gemakkelijk te kunnen bereiken.

Met noeste vlijt werken Boxtel's ambachtslieden en weten zich het leven te veraangenamen door opgewektheid en arbeidszin.

Zijn verschillende geschiedschrijvers in hunne bijdragen vol lof over de nijverheid van Boxtel's bevolking in vroeger dagen, het voorbeeld der vaderen heeft navolging gevonden en de arbeidzaamheid door hen aan den dag gelegd, siert thans nog velen van Boxtel's arbeiders. Een verblijdend verschijnsel in een tijd van arbeidsschuwheid!

VI. VEREENIGINGSLEVEN.

Van oude tijden hebben in Nederland vereenigingen, zoowel vakorganisaties als kunstvereenigingen bestaan.

Men denke slechts aan de talrijke gilden, waardoor onze voorvaderen zich aaneensloten.

Er was zelfs een tijd, dat die gilden op stads- en landsbestuur een grooten invloed uitoefenden.

In latere jaren kwijnde het gildeleven en slechts enkele landstroken hielden tot op heden vast aan de echt-oud-Nederlandsche gildegebruiken.

Zoo is o.a. het nabije Oirschot bekend om zijn gilden en vanzelf ook om zijn gildefeesten.

Echter — een nieuw bloeitijdperk zou voor het vereenigingsleven aanbreken. —

In de tweede helft der vorige eeuw reeds was de strooming naar aaneensluiting merkbaar. En hoe breed heeft het vereenigingswezen zich thans niet ontplooid?

Wijden we achtereenvolgens aan enkele vereenigingen in Boxtel een woord, dan verwijzen we op de eerste plaats naar de „Dr. Hoek's-Vereeniging" in dezen Gids onder „Volksgezondheid" opgenomen.

Niet minder verheven ook is de taak der „St. Vincentius" en „St. Elisabeth-Vereeniging", reeds onder „Armwezen" besproken.

Deze vereenigingen toch helpen het lot der lijdende bevolking verzachten.

Na de genoemde vereenigingen, is het de R. K. Ontwikkelingsvereeniging „Roomsche Cultuur" die recht heeft op een eereplaats in ons werkje.

Hoogere ontwikkeling harer leden, vooral op godsdienstig gebied, staat deze vereeniging krachtdadig voor.

Door tal van religieuze lezingen, weet zij een meer uitgebreiden kijk te geven op het Kerkelijke leven.

Meermalen onthaalt zij hare leden op kunstavonden, waar heerlijke zang, fijne muziek en hoogstaande tooneelstukken, het programma uitmaken.

Om bewondering voor natuurschoon op te wekken en levendig te houden, worden ook bij tijd en wijlen gezamenlijke uitstapjes ondernomen in de natuurrijke omgeving.

Het is de aandacht van „Roomsche Cultuur” niet ontgaan hoe zielemoordend de slechte lectuur inwerkt op den mensch. Hoewel de kosten hoog waren, schroomde de vereeniging toch niet een bibliotheek daar te stellen met een keur van boekwerken.

Meenende in hun ijver nog niet ver genoeg te zijn gegaan, waar het gold de bestrijding van slechte lectuur, stelden de bestuursmannen van „Roomsche Cultuur” — waaronder de geestelijke adviseur, de Priester-Dichter Kapelaan W. Smulders met eere dient genoemd — nog in het begin van dit jaar een leesportefeuille in, welker inhoud bestaat uit tijdschriften van den eersten rang.

Op het gebied der Drankbestrijding bezit Boxtel meerdere bloeiende vereenigen. Zij aan zij strijden voor dit doel het „R. K. Kruisverbond Pius X”, de „R. K. Mariavereniging”, de R. K. Onthoudersvereniging van Spoorweglieden „St. Franciscus” en de Neutrale Onthoudersvereniging van Spoorweglieden „S. O. V.”

De Katholieke Missie-actie wordt ter plaatse o.m. gevoerd door den „Missie-Naaikring”, eene damesvereniging, die met steun der inwoners, zoowel kleeding voor inboorlingen der Missiegebieden, als gewaden voor Missionarissen vervaardigt.

Het meerendeel der R. K. Kiezers heeft zich geschaard onder het vaandel der R. K. Kiesvereniging, teneinde door eenheid sterk te zijn in den verkiezingsstrijd.

Talrijk zijn in Boxtel de stands- en vakorganisaties.

Zoo treft men er aan de Middenstandsvereniging „De Hanze”.

In de koude winter-Maandagavonden worden door den geestelijken Adviseur dier vereeniging, Kapelaan W. van de Ven, op den hem eigen, gemoedelijken toon z.g. „praatavonden” gehouden.

Nuttige onderwerpen op velerlei gebied worden daar besproken. Met graagte dan ook gaan de „Hanze”-leden naar hun „kransje”.

De afdeeling Boxtel van den Noordbrabantsch Christelijken Boerenbond is in ledental ongetwijfeld een der sterkste organisaties ter plaatse. Over deze afdeeling en verdere landbouwersverenigen en instellingen handelden we reeds onder „Landbouw”.

Niet weinig sterk ook noemen we „St. Raphaël”, afdeeling

Boxtel der vereeniging van R. K. Spoorwegmannen.

Voorts zij genoemd de R. K. Werkliedenvereeniging, met een groote schare leden, welke vereeniging onder de R. K. Banier een eerlijken, geweldloozen strijd voert voor de werkmansbelangen.

Nog geruimen tijd zouden we den lezer bezig kunnen houden, met tal van soortgelijke bonden en organisaties, zowel Roomsch-Katholieke als neutrale en die der S.D.A.P., doch ook de kunst- en sportvereenigingen hebben recht op eene bijdrage.

* * *

Onder de kunstvereenigingen vermelden we het eerst de in Boxtel bestaande muziekgezelschappen.

Weinig plaatsen toch van gelijke grootte als Boxtel mogen er zich op beroemen vier instrumentale muziekkorpsen rijk te zijn.

Waar in Brabant of Limburg, ja in Noord-Nederland hoorde of las men niet van de successen, die „Boxtel's Harmonie" in de laatste jaren op onderscheidene concoursen mocht boeken?

Nog kersversch ligt de muziekwedstrijd te Venlo ons in het geheugen, waar deze Harmonie aan de spits stond der deelnemende vereenigingen en de hoogste onderscheiding erlangde.

Naast deze Harmonie staat op zeer hoog muzikaal peil hare zustervereeniging de „R. K. Gildebondsharmonie".

Menigmaal hebben we ook bij dit corps de talenten van executanten en Directeur bewonderd.

Een goede fanfare bezit het gehucht Gemonde, terwijl uit de kleine verpleegden van Huize „De la Salle" een muziekkorps is samengesteld, dat reeds meer dan eens verdienstelijk optrad.

Ook vocale muziekvereenigingen bestaan er in Boxtel.

Zowel de Katholieke Zangvereeniging „St. Petrus", als de Christelijke Zangvereeniging „De Lofstem" hebben in het meesterlijk weergeven der moeilijkste composities reeds lang de sporen verdiend.

Uiterst passend in hun voordrachtskeuze, gemoedelijk en niet angstvallig in optreden, staan vereenigingen als het „R. K. Boxtel's Tooneelgezelschap", de „Dilettantenclub" en het „Brabantsch Tooneelgezelschap" goed bekend.

Een enkel oningewijd lezer zal zich misschien afvragen, waar toch in Boxtel al die vereenigingen wel optreden.

De overgrootste meerderheid onzer lezers echter zal dien enkeling aanstonds antwoorden: „Wel, in Boxtel's Concertgebouw”.

Onder de vele gebouwen, welke de laatste jaren in Boxtel werden opgericht neemt het **Concertgebouw** zeer zeker een eereplaats in.

Geruimen tijd reeds bleek behoefte te bestaan aan een goede, ruime concertzaal. Menig feest kon niet doorgaan, omdat de noodige zaalruimte ontbrak, of viel in den

Interieur van Boxtel's Concertgebouw.

letterlijken zin des woords in het water, omdat bij ongunstige weersgesteldheid, de executanten eene gelegenheid misten, de vertooning te doen plaats vinden.

Onverwachts echter, in 1923 namen eenige voortvarende en doortastende mannen uit Boxtel, het initiatief tot oprichting eener „N.V. Concertgebouw Boxtel”. Reeds in Augustus van dat jaar werd het in den tuin van het hôtél „Riche” gestichte Concertgebouw, feestelijk geopend.

Het gebouw is ongeveer 33 Meter lang en 11 Meter breed. Langs een der zijwanden is eene open waranda aangebracht, die het mogelijk maakt ook te genieten van concerten in den tuin bij minder gunstige temperatuur en regenbuien.

28 aug.

De zaal is voorzien van een modern ingericht, mooi tooneel. De elektrische verlichting van het tooneel bestaat uit ruim 100 lampen die in verschillende kleuren, effect naar keuze teweegbrengen.

Het Concertgebouw biedt beneden plaatsruimte voor 450 personen met de bijbehorende tafeltjes, terwijl het balcon nog 50 à 80 personen kan herbergen.

Het gebouw is een aanwinst voor Boxtel en menig gezelschap van naam gaf zijn bewondering en tevredenheid te kennen over de inrichting van dezen tempel voor kunst en ontspanning.

* * *

Nog resten voor Boxtel's Gids de sportvereenigingen.

Niet gaarne zouden we in onzen tijd, waarin de sportbeoefening hoogtij viert, dit gedeelte van het vereenigingsleven achterwege laten.

De herinnering aan de nog voor zoo korten tijd terug plaats gehad hebbende hondententoonstelling vanwege de Boxtelsche Kynologenclub is in ons nog levendig.

Van heinde en verre komen hondenliefhebbers de jaarlijks terugkerende tentoonstellingen, zoowel nationale als internationale, bezoeken.

Een aardige hoogte bereikte de athletiek- en voetbalvereeniging „Boxtel” reeds op de sportieve ladder.

Van menigen wedstrijd, gespeeld, zoowel om de plaats op het ranglijstje van den N.V.B., als vriendschappelijk of om den beker, keerde men zegevierend huiswaarts, terwijl verloren wedstrijden op eigen terrein, uitzonderingen blijven.

De Algemeene Nederlandsche Wielrijders-Bond heeft te Boxtel een vertegenwoordiger in zijn Consul, de Heer A. G. Smits.

Bekwame sportbeoefenaars worden aangetroffen onder de leden der Tennisclub „Flang” en „Boxtel's Kegelclub”.

Zijn de genoemde sportvereenigingen allen van later datum, van ouds bestaan op vele plaatsen in Boxtel de Hand- en Kruisboogschutterijen, een erfenis van Batavieren-tijd en Middeleeuwen.

Gelijk bijna in iedere andere gemeente, zijn ook te Boxtel de Postduivenhoudersvereenigingen talrijk, en worden door deze vereenigingen voortdurend vliegwedstrijden gehouden.

Ten slotte vragen we nog een oogenblik de aandacht

voor eene vereeniging, die noch behoort tot de vakorganisaties, noch tot de kunst- of sportvereenigingen. We bedoelen de te Boxtel gevestigde vereeniging „Voor Ontwatering en Kanalisatie van Midden-Noordbrabant”.

Velen onzer lezers zal het bekend zijn, hoe reeds tal van jaren de rivieren van Midden-Noordbrabant in winter en voorjaar buiten hare oevers treden en het omliggende land overstroomden.

Deze overstroomingen werden in den loop van den laatsten tijd veelvuldiger, hetgeen is toe te schrijven aan de uitbreiding van het aantal ontginningen in Noordbrabant, waarvan het overtollige water naar de rivieren wordt afgevoerd.

Onvermijdelijk brengen de overstroomingen het moerasiger en zuurder worden der beste cultuurgronden, met zich.

Gedeputeerde Staten van Noordbrabant, doordrongen van de noodzakelijkheid verbetering te brengen in dezen toestand, besloten het Ingenieursbureau Bongaerts te 's-Gravenhage op te dragen, een afwateringsplan voor een groot deel der provincie te ontwerpen.

Toen bleek dat afwateringsplannen een steeds vastere vorm aannamen, en de omgeving van Boxtel het meest voor een spoedige verbetering in aanmerking scheen te komen, achtten eenige ingezetenen van Boxtel het oogenblik daar, om te trachten het reeds geprojecteerde afwateringskanaal ingericht te krijgen als scheepvaartkanaal.

Het te graven afwateringskanaal toch, zou, zoolang de rivier „de Dommel” niet boven een bepaald peil was gestegen, buiten werking zijn, ergo: droog liggen.

Met zulk een afwateringskanaal ware weinig voordeel te behalen, immers, bij drooglegging zouden de waterhoeveelheden uit den bodem van het aangrenzende land wegzakken en een te sterke wateronttrekking het gevolg zijn.

Door het afwateringskanaal om te zetten in een scheepvaartkanaal zou dit groote bezwaar zijn te ondervangen, een bezwaar dat zeer terecht leidde tot de oprichting van de Vereeniging „Voor Ontwatering en Kanalisatie van Midden-Noordbrabant”.

Nog een ander doel zat bij de vereeniging voor, namelijk het scheepvaartkanaal zou ten goede komen aan de industrie. Een nieuwe verbindingsweg toch zou ontstaan en op weinig

kostbare wijze was het „Dommelkanaal” aan te sluiten aan het nationale scheepvaartkanalennet.

Wel durven we niet verhopē reeds spoedig de plannen omtrent afwatering te zien uitgevoerd, doch wordt tot uitvoering overgegaan, mogē dan in het belang van landbouw, handel en industrie het doel der Vereeniging verwezenlijkt worden, door aanleg van een afwaterings- tegelijk scheepvaartkanaal.

SLOTWOORD.

Wij meenen thans onze taak te hebben volbracht en hopen dat door de uitgifte van dezen Gids het vooropgestelde doel zal worden bereikt.

Dit ons werk zij opgedragen aan het Gemeentebestuur van Boxtel.

De Schrijvers,

H. J. M. VAN DER VELDEN,

J. P. C. VAN HOUT,

Ambtenaren ter Secretarie.

ADVERTENTIËN

KONINKLIJKE FABRIEK

DAMAST
LINNEN EN PELLEEN

GROOTE GOUDEN MEDAILLE VAN VERDIENSTE
door Wijlen Z. M. Willem III, Koning der Nederlanden,
Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz.

P. C. VAN DE VEN
BOXTTEL

Vraagt vrijblijvend demonstratie van onze
nieuwste vinding

**Draagbare Electriche
66 Naaimachine met lamp
115 Winkels in Nederland**

Onze machines behoeven geen aanprijsing
's-BOSCH, HINTHAMERSTRAAT 33.
BOXTEL, RECHTERSTRAAT 222.

C. Oliemeulen, Rozemarijnstr.

is te Boxtel HET adres voor
**Behangselpapieren
Glas en Verfwaren**

Groote keuze

Billijke prijzen

R. K. Landbouwwinterschool te Boxtel

Degelijk en volledig onderricht op godsdienstig, maatschappelijk en vakkundig gebied voor aankomende boeren

Duur twee winterhalfjaren van begin October tot einde Maart

Lesgeld per winterhalfjaar f 30.—

Vraag programma van het Onderwijs en zoo noodig Prospectus v. h. Internaat

A. VAN KOL's Kolonialewarenhandel

MARKT, Telefoon 80 - **BOXTEL** - STATIONSTR. Telefoon 97
TILBURG - Noordstraat

Het eenige ware adres voor
**Boter, Koffie, Thee, Koloniale waren
Borstelwerken en Poetsartikelen.**

**Reparatie aan alle Machinerieën,
Auto's, Motoren en Rijwielen.**

Autogeen lasschen en snijden
ook aluminium, onder garantie.

— Smederij —

Alle maten Auto's en Motorbanden voorradig.

Aanbevelend,

W. H. v. d. Wetering-Meeuwis,

Stationstraat A 113 ^{Mecanicien.}

BOXTEL.

Firma J. VAN HOUT-VERVERGAARD, BOXTEL

Stationstraat A 108

JE ADRES VOOR

**Manufacturen, Dames-, Heeren-
— en Kinder-Modeartikelen —**

Groote keuze

Billijke prijzen

Gebr. van de Laar - Boxtel

**Aannemers van Bouwwerken
Machinale Houtbewerking
Bouwmaterialenhandel**

Telefoon Interc. No. 65 Postrekening No. 47025

FIRMA
M. A. VAN DER EERDEN

Stoomzagerijen
Houthandel
BOXTEL

Bezaagd en Beslagen
Bestekhout en Palen

Diverse Houtsoorten
voor de Meubelindustrie

IMPORT
EXPORT

Telefoon No. 38

Kantoor: NIEUWSTRAAT A 313

A. van Stekelenburg = Boxtel

Water- en Stoommolen

Handel in Granen, Meel en Voederartikelen

Specialiteit in Kippenvoeren

Machinale Houtzagerij, Graanmalerij, enz.

Stroohulzenfabriek „CONCORDIA”

Van Rijckevorsel & Co. - Boxtel

Telegram-Adres:
„CONCORDIA”

Telefoon Interc.
No. 28

Oppericht 1881

Prima kwaliteit Stroohulzen

Vraagt prijzen!

P. THEEUWKENS

HOTEL - RESTAURANT

STATIONSTRAAT

BOXTEL

BEZOEKT Hôtel Café-Restaurant „DE KEI”

Puiké consumptie

Billijke prijzen

Beneden en boven waranda,
gezellig zitje aan de Markt.

Beleefd aanbevelend,

E. Kolen-Notten

J. DE KONING

KORTE KERKSTRAAT

BOXTEL

**Aannemer
van Bouwwerken**

Firma

J. Verheijden & Zonen

Stationstraat **BOXTEL**

Voor solied,
smaakvol uitgevoerd

**Schilder- en
Behangwerk**
het beste adres

VRAAGT PRIJS

**Magazijn ter Complete Meubileering zoowel
— van Geschilderde als Eiken Meubelen —**

Ruime keuze in **STOELN, TAFELS, BUFFETTEN, SPIEGELS**
en **SCHILDERIJEN**. Speciaal adres voor het inlijsten van **POR-**
TRETTEN en **PLATEN** tegen zeer **SCHERP** concurrerende prijzen

Ingericht voor verhuring van **Tooneel-Meubileering**

C. NOUWENS-VILÉ, BOXTEL

Breukelschestraat B 94.

Frans Toirkens = Boxtel

Markt Telefoon No. 67

**Rund-, Kalfs- en
Varkensslagerij**

Het adres voor
Fijne gesneden Vleeschwaren
Uitsluitend 1ste kwaliteit.

P. Janssen, Kunstschilder, Boxtel

is sinds vele jaren HET BESTE adres voor

GESCHILDERDE PORTRETTE
(uitsluitend 1e klasse) zeer billijke prijzen

Tevens voor **KRUISWEGSTATIES**
oude en moderne stijl.

Landschappen, Genrestukjes etc.
alles origineel.

Behaalde diploma's: 1894 Academie v. Beeldende Kunsten
Amsterdam, 1901 Academie des beaux Arts, Bruxelles
Modellen franco op aanvraag.

Hôtel van Boxtel

Boxtel, tegenover het Station.

Telefoon Interc. No. 11

**Café-Restaurant
en Auto-Verhuurinrichting**

GEBRs. VAN BOXTEL

Prima keuken

Billijke prijzen

Logies met ontbijt vanaf f 2.25

Coupeur = P. W. Biemans = Tailleur

III
Kleding naar maat
voor Dames en Heeren

NIEUWSTE COUPE

STALEN EN MODELLEN VOORHANDEN

FRITS VAN HAEREN
LINNENFABRIEK
BOXTEL

Firma
C. Dinnesen & v. Haeren
Linnengoederen
en Manufacturen En gros
Boxtel

N. V.
Firma **Ch. Stoop & Co.**
Hofleveranciers
Linnenfabrikanten
Boxtel

D. W. van den Nosterum - Boxtel

En gros - Steenkolenhandel - En détail
Parallelweg, Van Osch en Van Leeuwenstraat

Levert alle soorten BRANDSTOFFEN
tegen scherp concurreerende prijzen

Huisbrandkolen Gietcokes Industriekolen
VRAAGT OFFERTE!!

Drogisterij „DE VIJZEL”

Glas- en Verfwaren
Borstelwerk

Schoonmaakartikelen
Behangselpapier

Aanbevelend, **Willem van der Heijden, Markt, Boxtel**

P. NOTTEN - BOXTEL
Stroohulzenfabriek

Levert alle soorten Stroohulzen
aan concurreerende prijzen

Reparatie-Inrichting voor Rijwielen, Auto's, Motoren.

Benzine. **Auto-verhuurinrichting.** Oliën.

Vertegenwoordigers van alle 1ste klas merken.
Levering van alle voorkomende benodigdheden.

Levering van alle voorkomende **GASARTIKELEN**,
alsmede de bekende inventa Gashaarden en Kachels
en de Jünker en Ruh Gasfornuizen en Comforen.

VRAAGT PRIJZEN EN CONDITIËN.

Aanbevelend,

Firma Wed. J. van Rooij, Boxtel.

Telefoon No. 100.

A. J. van der Heijden - Boxtel
Aannemer

Stationstraat A 163 Telefoon No. 55

Adres voor het verhuren en verkoopen van
Middenstandswoningen
nabij het station Boxtel.

N.V. Dr. H. Weipert & Co's Chemische Fabriek

Telegram-Adres: **BOXTEL (Holland)** Telefoon Interc. 51.
Weipert - Boxtel.

Speciaalproducten voor de
**Textiel-, Leder-, Papier-
en Metaal-industrie.**

F. KNIRSCH, BOXTEL

Kunstinrichting
Specialiteit geschilderde Portretten
Photografisch atelier

„De Fijnproever”, Rechterstraat 462, Boxtel

Specialiteit in Boter, Kaas en Fijne Vleeschwaren
PRIMA PAARDENROOKVLEESCH

Dagelijks thuisbezorgen

A. BRAAM

Firma Gebrs. van Haeren-Ghijssens

MOLENPAD BOXTEL

„DE SLUISWEIDE”

Eerste Boxtelsche Electriche Waschinrichting
Natuurbleek

Kweekschool „ST. URSULA” BOXTEL

Kweekschool tot opleiding van R. K. Onderwijzeressen, annex Pensionaat. M.U.L.O. school tegelijk voorbereidende klasse voor toelating op de Kweekschool. Kweekelingen en Pensionairen zijn meisjes uit den gegoeden middenstand.

Rondom het gebouw ligt een groote tuin doorsneden van het „Smalwater”, een zijtak van „de Dommel”, waarachter landerijen, behoorende bij de eigen boerderij van het klooster.

Het gebouw heeft gezonde ligging en is modern, hygienisch ingericht met centrale verwarming en eigen waterleiding.

Aan de inrichting is een Zeer Eerw. Heer Rector verbonden, die met de Religieuzen Ursulinen de leiding der leerlingen in handen heeft.

CAFÉ-RESTAURANT „DE BIJENKORF”

Markt 26 = Pieter van de Ven, Boxtel = Tel. No. 96

Prachtig zitje met
mooi Terras

Achter het Restau-
rant zeer groot
Terras met een
rustig zitje en
gezicht op een
grooten mooi aan-
gelegden tuin.

Overdekte bergpl.
voor rijwielen
en motoren.

Bonds-Café.

Voetpomp
v. d. A. N. W. B.

Prima consumptie
Billijke prijzen

Kunst-Inrichting

H. Bogaerts & Co. = Boxtel

Telegram-Adres: Bogaerts Co., Boxtel.

**Sprekend gelijkende geschilderde
portretten in olieverf naar iedere foto**

**Geschilderde copieën
en eigen ontwerpen**

Bekroond te: Amsterdam 1877, Arnhem 1879, Brussel 1888,
Luik 1905, Parijs 1907, Den Haag 1908, Grand Prix de Rome 1912

**Stelregel: Iedere door ons uitgevoerde order
moet den besteller volkomen bevredigen**

VAN OERLE'S

BAND

LINNEN

WEVERIJEN

WEVERIJEN

BOXTTEL

Alph. van Vlerken, Kruisstraat, Boxtel
Horloger

Het aangewezen adres voor accuraat loopende Uurwerken
Gouden en Zilveren Artikelen

Specialiteit in massieve Dames- en Heeren-Trouwringen

Reparaties onder garantie

Firma W. J. van Hoogerwou & Zonen
Linnen- en Damastweverij

Opgericht 1852

Telefoon Interc. No. 19

HOTEL - CAFÉ-RESTAURANT

Wed. A. CREFCOEUR

Parallelweg

BOXTEL

Goede consumptie

Billijke tarieven

Maison A. Richelle-van Heesch, Boxtel

Rechterstraat A 249

Chique

DAMES- EN KINDERHOEDEN

Steeds rouw voorradig

N.V. Wijnbergen's Fabrieken

Exportslachterij - Vleeschwaren

BOXTEL

Telefoon 44

Telegr.-adr.: Wijnbergen

Firma J. H. Velsen

Boxtel

””

Levert concurreerend

**Telegraaf-, Telefoonpalen
en Geleidingsmasten**

**Tegen bederf bereid volgens de beide
voorschriften der Rijks-Telegraaf**

””

Kyaniseer-Inrichting

””

**Handel in bezaagd en beslagen Eikenhout
Spoor- en Tramwegdwarsliggers**

**Verbeterde
gekyaniseerde**

Palen

kunnen in
Nederland
ALLEEN bereid
worden door

FIRMA VAN BOECKEL & VAN HOOGERWOU

Vraagt inlichtingen

BOXTEL

Telefoon No. 48

F. J. Witteveen, Boxtel

Rechterstraat A 226

Telefoon No. 81

Magazijn van courante Manufacturen, Bedden,
Dekens, Vitrage en Gordijnen,
Cocosartikelen, enz.

∴

Specialiteit:

Dames-, Heeren- en Kinder-Lingerie's

Deze ondergoederen worden op eigen atelier, op verlangen
ook naar maat, vervaardigd, in midden en betere kwaliteiten

Prima pasvorm en afwerking

Eerste Buxtelsche Boom- en Bloemkweekerij
J. van den Braak & Zonen

Specialiteit: Coniferen, Laan- en Sierboomen en Struiken
Vruchtboomen, in veel vormen en soorten
Overblijvende, bloeiende en groenblijvende planten
Snijbloemen

Van de gewoonste tot de fijnste Bloemwerken
Enorme eigen voorraad.
Bekroond met vele Eerste- en Eereprijzen.

H. Timmermans = Boxtel

Expediteur

Telefoon No. 29

Beveelt zich beleefd aan voor het vervoer
van alle mogelijke vrachten met auto of
paard en wagen, ook verhuizingen, enz.

Afrijden en bezorgen van goederen van station

Prijzen billijk

Beleefd aanbevelend,

H. Timmermans.

H.H. Rookers.

Vraagt uw winkelier ons succes-seriemerk

„**WANDA**”

Ongeëvenaard in kwaliteit.

Fabrikaat Gebr. Mandos

BOXTEL.

W. H. Bovendeert, Boxtel

Rozemarijnstraat

Telef. Interc. 50

Het van ouds bekende adres voor soliede en goedkoope

Heeren, Dames en Kinderschoenen

Speciale inrichting voor

Maat- en Reparatiewerk

Draagt ons bekend eigen fabrikaat „Patria”

(Wettig gedeponeerd merk)

Coöp. Stoomzuivelfabriek en Melkinrichting

„De Hoop”, Boxtel

Telefoon No. 35

Levert uitsluitend prima gepasteuriseerde
en machinaal gereinigde VOLLE MELK

Roomkarnemelk en Karnemelkpap

Boter en Kaas met rijksmerk

MANUFACTUREN- EN BEDDENMAGAZIJN
P. VAN DER VELDEN
STATIONSTRAAT A 175 BOXTEL

Groote keuze Petten
Prima kwaliteiten Laagste prijzen
Alleenverkoop der wereldberoemde
Kayser-Naaimachines

Electro Techn. Bureau J. van den Brekel
BOXTEL Telefoon 83

**Levert alles op
Electrisch gebied**

A. B. Hertzberger = Boxtel

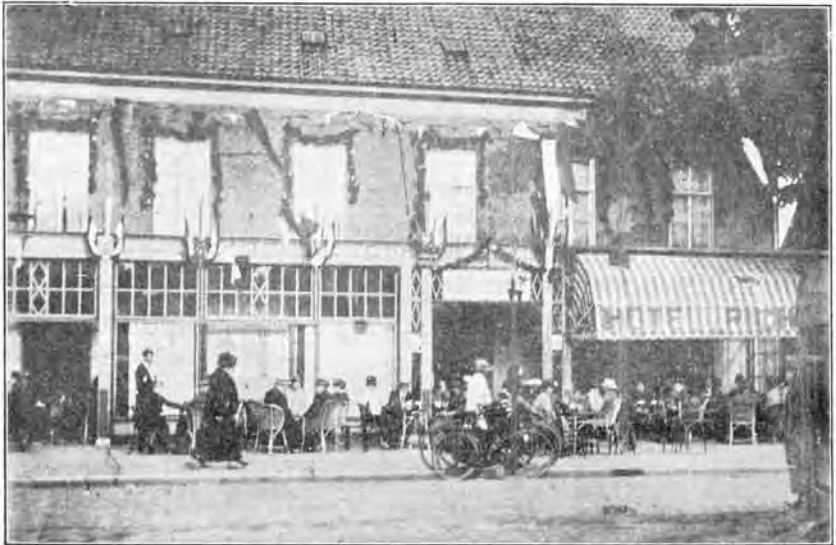
Telegr.-Adr. Hertzberger, Boxtel Telefoon Interc. No. 46

Weverij = Ververij

Specialiteit: Satijn-, Damast- en Bedtijken,
Stores en Markiezenlennens.

Hôtel Café-Restaurant „RICHE” - Boxtel

Telefoon 62 - Auto-Garage - Bondshotel K.N.M.V. en A.N.W.B. - Huis van den eersten rang. - Prima Keuken, Bieren en Wijnen. - Vergaderzalen voor groote partijen. - Mooie tuin. - Billijke prijzen. Beleefd aanbevelend, W. WEIRAUCH

Eerste Boxtelsche Natuurbleekerij
Stoom Wasch- en
Fijn-Strijkinrichting

M. H. GIESBERS

voorheen A. van Haeren-Spierings

Copyright J.C. Schoonmeijer-Amst

ZWAANCA SIGAREN

zijn
van begin
tot eind
SMAKELYK
en **ZACHT,**

H.J. van de MEERENDONK MZ
BOXTEL

Het beste en voordeligste adres voor Uwe Wasch-,
Strijk-, Stoom- en Verfoederen is de

Stoom Wasch-, 1e Ozonbleek-
en Strijk-inrichting „DE DOMMEL”

Crols & Co., Boxtel

Verzending door heel 't land, reeds
meer dan 80 verschillende plaatsen

Scherp concurrerende prijzen Prima behandeling

TH. PENNING, Markt 522, BOXTEL

Handel in Rijwielen en Onderdeelen

Agent: „SERVA“-Rijwielen

1e Klas Hollandsch Fabrikaat der Rijwielenfabriek te Geldrop bij Eindhoven.

SERVA-RIJWIELEN van f 80.— tot en met f 165.—

Ook lagere kwaliteit Rijwielen van Nederlandsche Constructie.

A. van Breugel

Nieuwstraat

BOXTEL

Auto-transport

Boxtel-'s Bosch v.v.

||

Iederen dag Bodendienst

**Café-Restaurant en
Expediteur**

JOS. VAN SON

Stationstraat B 266, BOXTEL

Billijke prijzen

Goede consumptie

||

Expeditie voor

Boxtel en Omstreken

F. PAYMANS VAN ROOY, BOXTEL

NIEUWE KERKSTRAAT B 596

JE ADRES VOOR FIJNE TAFELBESCHUIT

Bekroond met GOUDEN MEDAILLE op de
Internationale Tentoonstelling te Antwerpen

Speciaal adres voor Chocolade,
Suikerwerken en alle soorten Gebak

G. VAN KUIJK - BOXTEL

PARALLELWEG

Gelegenheid voor Logies

Prima consumptie

Matige prijzen

Michiel van der Heijden

Electrische Koffiebranderij

Theehandel

Boxtel

M. Blommerde = Boxtel

Rechterstraat A 266

Zadelmakerij = Stoffeerderij

Handel in Touw

Hondenartikelen

JOS. DE LEIJER, BOXTEL

Electrische Bierbrouwerij.

Steeds verkrijgbaar:

Limonades en
de Drie Hoefijzerbieren.

Gemeente-Gasfabriek, Boxtel.

Levert Gas voor alle doeleinden

**Industrie- en verwarmingsgas
tegen speciaal lage tarieven.**

Inlichtingen en begrotingen worden gaarne GRATIS VERSTREKT.

**Kookt en verwarmt met Gas of Cokes,
beide zindelijk, gemakkelijk en voordeelig.**

J. H. VAN ROESSEL

PENSION BELLEVUE

BOSSCHE WEG, BOXTEL

J. P. TIELEN

STATIONSTR. A 115 - BOXTEL
ELECTR. DRUKKERIJ - BOEKBINDERIJ
UITGEVERIJ, BOEK- EN PAPIERHANDEL

ADVERTENTIE-BUREAU

TELEFOON INTERCOMM. No. 36

POSTCHEQUE EN GIRO No. 66169

INRICHTING VOOR ALLE DRUK- EN BINDWERKEN

als: Handels- en Reclamedrukwerken in den meest
uitgebreiden zin, Registers, Boekwerken en Catalogi
al of niet geïllustreerd, drie- en vierkleurendruk, enz.

Stelt U belang in Drukwerken die tot in de kleinste
bijzonderheden goed verzorgd zijn, verzuimt dan
niet bij voorkomen ook onze firma te raadplegen.
Wij zijn in staat voor elk doel Drukwerk daar te
stellen met een apart cachet, zoodat het ten volle
beantwoordt aan het doel
dat er mee beoogt wordt

W. VAN DER EERDEN STOOM-LINNENWEVERIJ

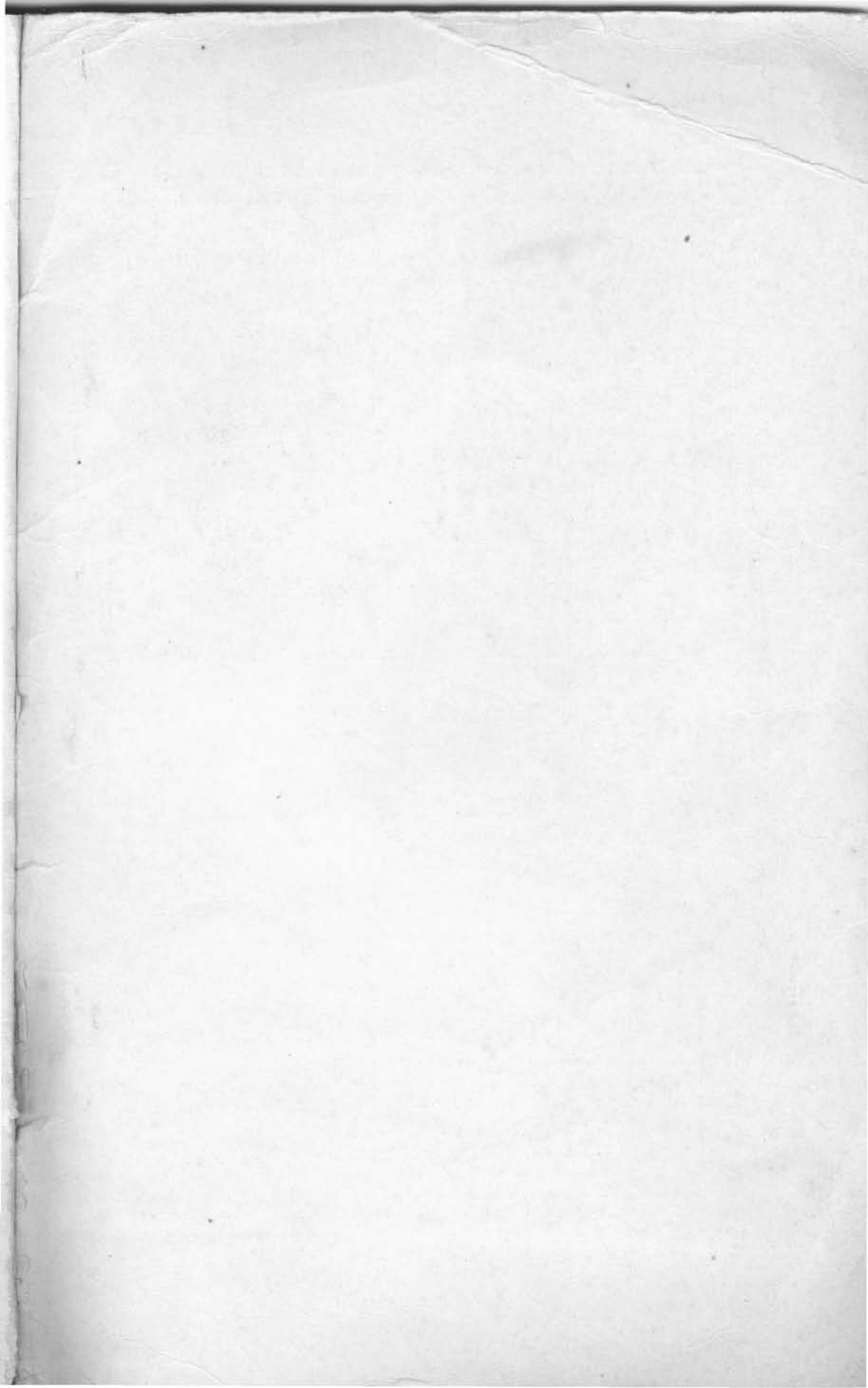
TELEPHOON No. 66
NA KANTOORTIJD No. 75

BOXTEL

TELEGRAM-ADRES:
VANDEREERDEN-FABRIKANT

WEEFCAPACITEIT TOT 3250 mM. IN ÉÉNE BREEDTE

== WATERDICHT GEWEVEN OF GEIMPREGNEERD ==
DEKDOEK, PERSENNING- EN ZEILDOEK
WAGEN- EN AUTO-KAPPENDOEK
MARQUIZEN- EN TENTEN-LINNEN

IMPORT

EXPORT

H. JOS. VAN SUSANTE & Co.

Sigarenfabrikanten

BOXTEL (Holland)

Telefoon No. 18

Telegr.-adres: Susante Boxtel

Giro No. 6553

Export naar alle werelddeelen.

Speciale verpakking voor de tropen.

